

25ste studie 2008 - 2009

Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen

Een diploma zet je op weg

Schoolverlaters op zoek naar werk

VDAB

samen sterk voor werk

25ste studie 2008 - 2009

Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen

Een diploma zet je op weg

Schoolverlaters op zoek naar werk

VDAB Studiedienst

Keizerslaan 11, 1000 BRUSSEL
e-mail: studiedienst@vdab.be

Gebruik van gegevens is toegestaan mits een
correcte bronvermelding.

Inhoud

Woord vooraf	5
Methodologie	6
Intrede op de arbeidsmarkt	8
Geografische spreiding	10
Studieniveau - gebruikte afkortingen	11
Overzicht per studieniveau	12
Resultaten per studieniveau	14
▶ Max. secundair onderwijs van de 1ste graad	15
▶ Leertijd	16
▶ Deeltijds beroepssecundair onderwijs	18
▶ Algemeen secundair onderwijs van de 2de graad	20
▶ Beroepssecundair onderwijs van de 2de graad	22
▶ Technisch secundair onderwijs van de 2de graad	24
▶ Kunstsecundair onderwijs van de 2de graad	26
▶ Algemeen secundair onderwijs van de 3de graad	28
▶ Beroepssecundair onderwijs van de 3de & 4de graad	30
▶ Technisch secundair onderwijs van de 3de graad	32
▶ Kunstsecundair onderwijs van de 3de graad	34
▶ Professioneel gerichte bachelor	36
▶ Academisch gerichte bachelor	38
▶ Master	40
De link met de arbeidsmarkt	43
Conclusies	52

Woord Vooraf

Reeds voor de 25ste maal volgen wij de schoolverlaters van een bepaalde jaargang op en gaan na hoe hun eerste kennismaking met de arbeidsmarkt verloopt.

Nadat we in de 24ste studie konden vaststellen dat de kaarten voor schoolverlaters nooit eerder zo gunstig lagen, leken ook deze schoolverlaters af te stevenen op een zorgeloze intrede op de arbeidsmarkt.

Helaas, met het einde van de schoolvakantie werd de wereld geconfronteerd met een uitzonderlijk zware crisis die in een mum van tijd ook de situatie op de arbeidsmarkt drastisch veranderde.

Ook al waren er nog niet onmiddellijk massale ontslagen, de gevolgen van de crisis op de productie van goederen en diensten leidde wel direct tot een sterk verminderde vraag naar nieuwe arbeidskrachten. Schoolverlaters die in deze periode op zoek gingen naar een eerste job hebben het aan de lijve kunnen ondervinden.

Het laat zich dan ook raden dat, in tegenstelling tot de vorige studie, we nu merken dat schoolverlaters het een stuk moeilijker hebben om hun plaats op de arbeidsmarkt te veroveren.

Maar zoals ook de crisis in het algemeen niet iedereen in dezelfde mate treft, stellen wij ook grote verschillen vast bij schoolverlaters naargelang hun scholing en opleiding.

In tijden van crisis steekt telkens weer het spook van de verdringing de kop op en daar zijn het hoofdzakelijk de schoolverlaters met weinig scholing die de rekening gepresenteerd krijgen.

Verder in dit rapport komt u te weten welke schoolverlaters goede perspectieven hebben en welke de grootste moeite hebben om een eerste job te vinden.

We bedanken het departement Onderwijs en Syntra voor het ter beschikking stellen van gegevens. Zonder hen zou deze studie niet kunnen gerealiseerd worden.

Wij hopen dat we er deze keer ook weer in geslaagd zijn om u als geïnteresseerde lezer een bredere kijk te bieden op de aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt en dat u deze informatie nuttig zal kunnen gebruiken.

Bij deze publicatie hoort ook zoals gewoonlijk een rapportering in detail. In deze detailtoepassing vindt u alle opleidingen terug onderverdeeld naar studieniveau, provincie en geslacht.

U kan de detailtoepassing raadplegen via de VDAB website, <http://www.vdab.be/trends/schoolverlaters.shtml> waar u ook dit rapport kan vinden.

Heb je toch liever een gedrukt exemplaar van deze brochure dan vindt u er ook een bestelbon.

Blijft u nog met vragen zitten dan zijn wij steeds bereid om daar in de mate van het mogelijke een antwoord op te geven. U kan al uw vragen omtrent deze materie richten aan studiedienst@vdab.be.

Methodologie

Het begrip 'schoolverlater'

Het departement Onderwijs voert ieder jaar op 1 februari een telling uit van het aantal leerlingen en studenten.

Voor het bepalen van het aantal schoolverlaters van 2008 wordt de telling van 2008 vergeleken met deze van 2009.

Wie in de telling van 2008 voorkomt maar niet meer in deze van 2009, wordt als schoolverlater beschouwd¹.

Deze redenering klopt niet helemaal.

Schoolverlaters die een leertijd bij Syntra hebben gevolgd vinden wij hier niet terug.

Schoolverlaters die één of meerdere jaren in het buitenland gestudeerd hebben of studies volgden in een niet erkende onderwijsinstelling of in een onderwijsinstelling die niet onder de bevoegdheid valt van het departement Onderwijs, komen in deze bestanden ook niet voor.

Wanneer zij zich inschrijven als werkzoekende bij de VDAB dan vinden wij ze wel terug in de VDAB-bestanden.

Schrijven zij zich niet in als werkzoekende dan vinden wij deze schoolverlaters niet in de Onderwijsbestanden noch in de VDAB-bestanden terug.

Wij komen hier verder nog op terug in de niveaus waar dit effect vooral speelt.

VDAB houdt eveneens een bestand bij van de schoolverlaters die zich als werkzoekende inschrijven in de periode februari 2008 tot en met januari 2009.

Door het departement Onderwijs werd dit VDAB-bestand vergeleken met het Onderwijsbestand. Indien een koppeling kon gemaakt worden dan werden de VDAB-gegevens verrijkt met Onderwijsgegevens.

Van de schoolverlaters die enkel in het Onderwijsbestand voorkwamen en niet in het VDAB-bestand werden de onderwijsgegevens ter beschikking gesteld.

Op dezelfde wijze worden ook de VDAB-bestanden vergeleken met de Syntra-gegevens.

Restpercentage (werkzoekend na 1 jaar)

Van alle schoolverlaters wordt nagegaan wie 1 jaar na het verlaten van de school nog als werkzoekende staat ingeschreven. Dit aantal, vergeleken met het totaal aantal schoolverlaters, noemen wij het restpercentage.

Een kleine groep schoolverlaters beantwoordt niet helemaal aan deze definitie. Ofwel stoppen zij hun studies vóór 30 juni en worden zij iets langer dan 1 jaar opgevolgd, ofwel haken zij in het nieuwe schooljaar af vóór februari en worden zij iets korter dan 1 jaar opgevolgd.

Aangezien deze groep beperkt is tot ongeveer 6 à 7% van de schoolverlaters, spreken wij gemakshalve ook van een opvolgingsperiode van 1 jaar na het verlaten van de school.

Dynamiek

De schoolverlaters die één jaar na het verlaten van de school als werkzoekende bij de VDAB zijn ingeschreven, zijn natuurlijk niet allemaal gedurende gans die periode werkzoekend geweest. Een aantal onder hen vond een job voor een beperkte duur, werkte één of meerdere keren voor een uitzendkantoor of was op een andere wijze op de arbeidsmarkt actief.

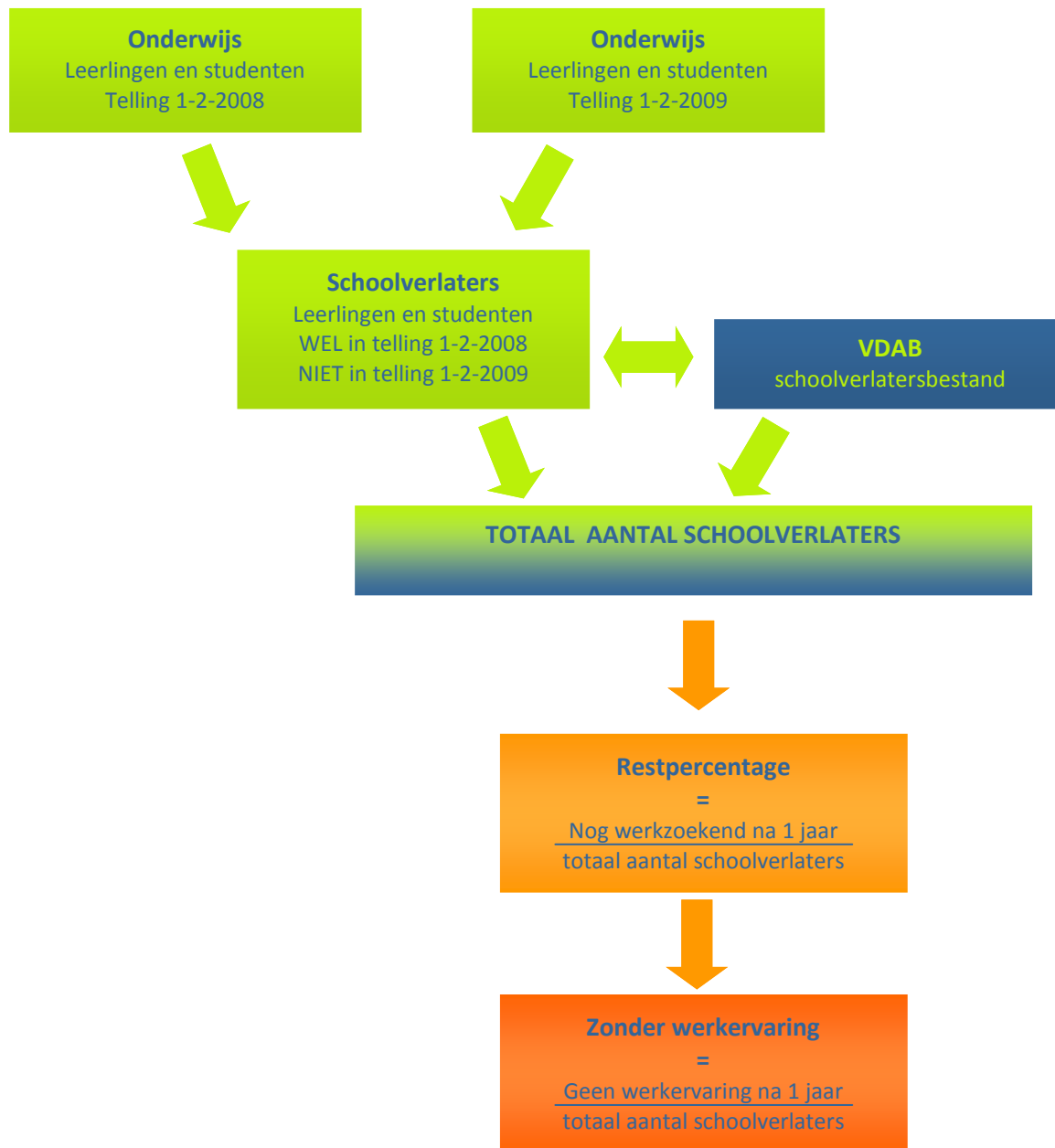
Een ander deel was in de opvolgingsperiode echter nooit uitgeschreven, d.w.z. dat zij tussen de periode dat zij de school verlieten en 30 juni 2009 geen enkele werkervaring konden opdoen.

Deze groep 'zonder werkervaring' vormt de harde kern van de schoolverlatersproblematiek! Hun aandeel wordt eveneens uitgedrukt in een percentage van het totaal aantal schoolverlaters.

¹Het betreft een basisbestand; schoolverlaters die hun woonplaats buiten het Vlaams Gewest hebben, die om leeftijdsredenen niet meer in aanmerking kunnen komen als schoolverlater of die zijn opgeleid voor een tewerkstelling in een beschermd milieu, worden niet in aanmerking genomen.

SCHEMATISCHE VOORSTELLING

Een analoge werkwijze geldt voor schoolverlaters na een leertijd bij Syntra.

Intrede op de arbeidsmarkt

De opvolgingsperiode die voor de meeste schoolverlaters liep van 1 juli 2008 tot 30 juni 2009 werd gekenmerkt door een snel om zich heen grijpende economische crisis.

De terugloop in de vraag naar goederen en diensten zorgde ervoor dat een aantal bedrijven in een eerste fase hun heil zochten in produceren op voorraad en economische werkloosheid. In een latere fase kwam het tot tijdelijke sluiting van productie-eenheden en definitieve afbouw van de tewerkstelling.

Deze toestand is allesbehalve ideaal voor wie zijn plaats op de arbeidsmarkt nog moet veroveren.

De daling van de tewerkstelling in de industrie en de sterke terugval van de uitzendarbeid speelt vooral in het nadeel van wie op de arbeidsmarkt komt met een geringe scholing. Meer dan ooit is het behalen van een kwalificatie een vereiste om met succes een plaats te vinden op de arbeidsmarkt.

Werkgevers die wel nog aanwerven kunnen het zich permitteren om kieskeuriger te zijn dan voorheen, zij zijn dan ook minder geneigd om van hun initieel functieprofiel af te wijken en hechten ook meer belang aan attitudes.

Waar we in het verleden konden vaststellen dat de kansen om na 1 jaar aan het werk te zijn verdubbelen naargelang het scholingsniveau stijgt, gaat dit nu nog op voor de middengeschoolden maar niet meer voor de laaggeschoolden.

De kans om na 1 jaar nog werkzoekend te zijn ligt nu reeds bijna vijf maal hoger voor een laaggeschoolde schoolverlater dan voor een schoolverlater uit het hoger onderwijs.

Bij die laaggeschoolde schoolverlaters zijn het dan vooral de mannen die sterk te lijden hebben onder de verslechterde conjunctuur. De terugval van de industriële productie en uitzendarbeid treft in hoge mate deze groep.

Eens te meer kunnen wij vaststellen dat vooral het afmaken van een goede opleiding de beste weg is naar succes.

Ook de woonplaats blijkt een belangrijke factor in de zoektocht naar een eerste job. West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant bieden nog steeds de beste kansen voor schoolverlaters. Wie in Antwerpen of Limburg woont daarentegen ondervindt heel wat meer weerstand om snel een eerste job te vinden.

Hoe de intrede op de arbeidsmarkt van al deze schoolverlaters verloopt kan u in detail nalezen in dit rapport. Wij proberen u daarbij zo gedetailleerd mogelijk een inzicht te geven op de kansen van schoolverlaters om na hun opleiding snel hun weg te vinden op de arbeidsmarkt.

Het is mogelijk dat de percentages in de grafieken licht afwijken van de waarden in de tekst. Dit is te wijten aan afrondingsfouten.

In voorkomend geval hebben de waarden vermeld in de tekst voorrang op deze in de grafieken.

Via de website van VDAB worden ook detailgegevens ter beschikking gesteld die betrekking hebben op alle opleidingen, uitgesplitst naar provincie en geslacht.

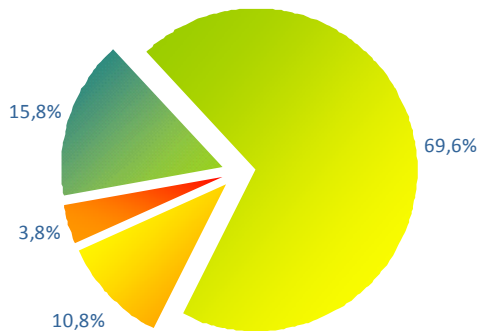
Op de website vindt u ook een bijlage over de opleidingen in het buitengewoon secundair onderwijs en de alternerende beroepsopleiding, onderverdeeld naar studiegebied.

Al deze gegevens vindt u terug via <http://www.vdab.be/trends/schoolverlaters.shtml>.

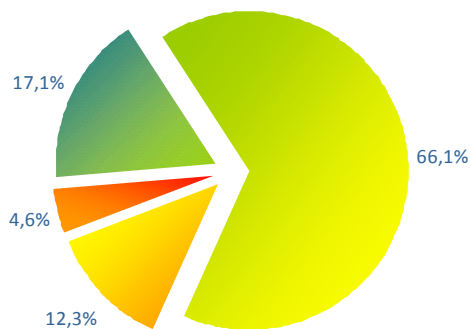
Alle schoolverlaters

Aantal schoolverlaters	76.603
Aantal ingeschreven VDAB	64.522
Nog werkzoekend na 1 jaar	11.182
Restpercentage	14,6%
Zonder werkervaring	3,8%

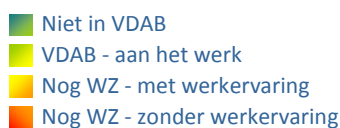
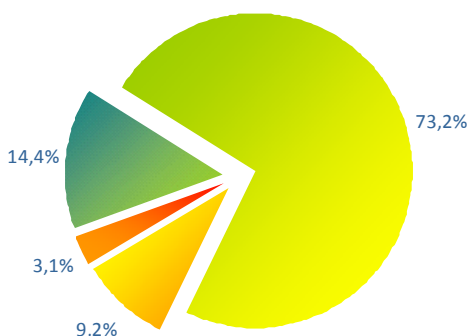
Totaal

Mannen

Vrouwen

Van alle schoolverlaters die in de periode februari 2008 t/m januari 2009 de school verlieten schreef 84,2% zich in als werkzoekende bij de VDAB op een bepaald moment binnen de opvolgingsperiode die eindigde op 30 juni 2009.

85,4% van alle schoolverlaters was na 1 jaar niet meer werkzoekend. 14,6% was op dat moment nog ingeschreven als werkzoekende bij de VDAB wat een toename is met de helft tegenover de vorige studie.

Er zijn echter opmerkelijke verschillen tussen mannen en vrouwen. De kansen op een eerste job liggen heel wat hoger voor vrouwen (rest% = 12,3%) dan voor mannen (rest% = 16,8%).

10,8% van de schoolverlaters die 1 jaar na het verlaten van de school werkzoekend waren hadden in dat jaar toch al enige werkervaring kunnen opdoen.

Erger is het gesteld met de schoolverlaters die na 1 jaar nog niet gewerkt hebben. Hun aantal bedroeg 2.942 of 3,8% van het totaal wat een verdubbeling is in vergelijking met de vorige studie.

Ook hier doen de vrouwen het opmerkelijk beter dan de mannen, voornamelijk als gevolg van hun hogere scholingsgraad en keuze voor studies die toeleiden naar minder conjunctuurgevoelige sectoren.

Schoolverlaters die 1 jaar na het verlaten van de school nog steeds werkzoekend zijn en in dat jaar geen enkele werkervaring hebben opgedaan, hebben de aansluiting met de arbeidsmarkt compleet gemist.

Deze jongeren dienen intensief begeleid te worden om te vermijden dat zij zouden wegzinken in de langdurige werkloosheid.

Geografische spreiding

De provincie Antwerpen telt veruit het grootste aantal schoolverlaters (29%) in Vlaanderen op enige afstand gevolgd door de provincie Oost-Vlaanderen waar 23,5% van de schoolverlaters hun woonplaats hebben. In de andere provincies zijn er beduidend minder schoolverlaters.

De schoolverlaters vinden het vlotst hun weg naar de arbeidsmarkt in West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant waar 1 jaar na het verlaten van de school ongeveer 1 op 8 schoolverlaters werkzoekend is. In West-Vlaanderen doen schoolverlaters wel beduidend meer werkervaring op dan in Vlaams-Brabant.

West-Vlaanderen blijft nog steeds de provincie met een aanzienlijk deel industriële tewerkstelling wat zich vertaalt in een gunstige instroomkans voor mannelijke schoolverlaters. In Vlaams-Brabant hebben mannen het dan weer iets minder makkelijk om een eerste job te vinden.

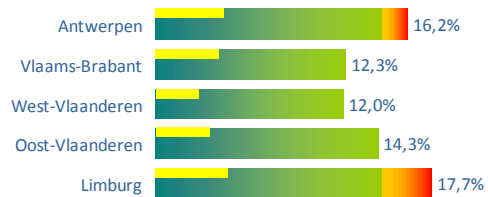
Enigszins verrassend is de relatief goede prestatie van Oost-Vlaanderen dat zich qua instroomkansen voor mannelijke schoolverlaters in deze studie duidelijk distantieert van de provincies Antwerpen en Limburg waar de jobkansen voor jonge mannelijke schoolverlaters op een dieptepunt zijn aanbeld.

De situatie voor de vrouwelijke schoolverlaters oogt heel wat beter. Daar waar mannelijke schoolverlaters nog 1 kans op 6 hebben om 1 jaar na het verlaten van de school werkzoekend te zijn is dit bij vrouwen 1 kans op 8.

Vrouwelijke schoolverlaters doen het traditioneel goed in Vlaams-Brabant omwille van de goed uitgebouwde dienstensector. Ook in West-Vlaanderen is gezien de crisis de instroom van vrouwelijke schoolverlaters behoorlijk, 1 jaar na het verlaten van de school is 1 op 10 werkzoekend.

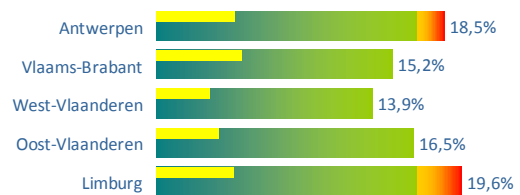
Antwerpen en zeker Limburg zijn net als bij de mannen ook bij de vrouwelijke schoolverlaters de zorgenkinderen. In Limburg hebben vrouwen ook het minst werkervaring kunnen opdoen van alle Vlaamse provincies.

Rest% - Totaal

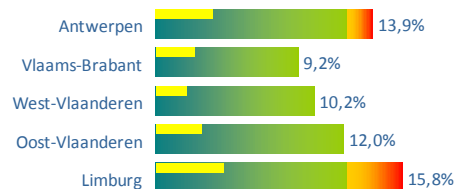
	Schoolverlaters			Nog WZ na 1 jaar	
	totaal	waarvan ingeschr. VDAB	abs	% t.o.v. totaal	zonder werkervaring
Antwerpen	22.317	18.570	3.617	16,2%	4,4%
Vlaams-Brabant	11.831	9.677	1.450	12,3%	4,0%
West-Vlaanderen	13.875	11.659	1.670	12,0%	2,7%
Oost-Vlaanderen	17.975	15.390	2.565	14,3%	3,5%
Limburg	10.605	9.226	1.880	17,7%	4,7%
Vlaanderen	76.603	64.522	11.182	14,6%	3,8%

Rest% - Mannen

	Schoolverlaters			Nog WZ na 1 jaar	
	totaal	waarvan ingeschr. VDAB	abs	% t.o.v. totaal	zonder werkervaring
Antwerpen	11.105	9.104	2.054	18,5%	5,0%
Vlaams-Brabant	6.098	4.905	925	15,2%	5,4%
West-Vlaanderen	6.995	5.719	970	13,9%	3,4%
Oost-Vlaanderen	8.976	7.583	1.482	16,5%	4,0%
Limburg	5.380	4.654	1.055	19,6%	5,0%
Vlaanderen	38.554	31.965	6.486	16,8%	4,6%

Rest% - Vrouwen

	Schoolverlaters			Nog WZ na 1 jaar	
	totaal	waarvan ingeschr. VDAB	abs	% t.o.v. totaal	zonder werkervaring
Antwerpen	11.212	9.466	1.563	13,9%	3,7%
Vlaams-Brabant	5.733	4.772	525	9,2%	2,5%
West-Vlaanderen	6.880	5.940	700	10,2%	2,0%
Oost-Vlaanderen	8.999	7.807	1.083	12,0%	2,9%
Limburg	5.225	4.572	825	15,8%	4,4%
Vlaanderen	38.049	32.557	4.696	12,3%	3,1%

- Deel rest% onder of gelijk aan gemiddelde
- Deel rest% boven het gemiddelde
- % zonder werkervaring

Studieniveau gebruikte afkortingen

Om de gegevens betreffende de schoolverlaters op een zinvolle manier te kunnen analyseren, is het nodig de totale populatie te verdelen in een aantal kleinere groepen. Wij noemen ze studieniveaus hoewel dit begrip in de onderwijswereld wellicht een andere betekenis heeft.

Soms worden indelingen gebruikt die een samenvoeging zijn van verschillende studieniveaus.

De indeling in studie- en scholingsniveaus vindt u hiernaast.

Voor de indeling in studieniveaus worden schoolverlaters die een niveau aanvatten maar niet afmaakten, teruggezet naar hun vorig studieniveau dat zij wel afmaakten.

Schoolverlaters die in het hoger onderwijs een gespecialiseerde of aanvullende opleiding volgden, worden eveneens teruggezet naar hun behaalde basisdiploma.

Deze werkwijze wordt vooral gehanteerd om versnippering tegen te gaan.

In de detailgegevens worden alle gegevens immers nog eens geventileerd naar geslacht en regio (<http://www.vdab.be/trends/schoolverlaters.shtml>)

Tot en met de 3de en de 4de graad van het secundair onderwijs, wordt geen rekening gehouden of iemand al dan niet geslaagd is.

Voor het hoger onderwijs worden enkel de schoolverlaters vermeld die daadwerkelijk een diploma behaalden.

In wat volgt worden de resultaten per studieniveau besproken.

Voor de studieniveaus t/m de 2de graad secundair onderwijs is de bespreking summier, vanaf de 3de graad secundair onderwijs volgt een meer uitgebreide bespreking.

Benaming studieniveau	Korte naam
Laaggeschoold	
Max. sec. onderwijs van de 1ste graad	Max. SO1
Leertijd (Syntra)	LEERTIJD
Deeltijds beroepssecundair onderwijs	DBSO
Algem. sec. onderwijs van de 2de graad	ASO2
Beroepssec. onderwijs van de 2de graad	BSO2
Technisch sec. onderwijs van de 2de graad	TSO2
Kunstsec. onderwijs van de 2de graad	KSO2
Middengeschoold	
Algem. sec. onderwijs van de 3de graad	ASO3
Beroepssec. onderwijs van de 3de & 4de graad	BSO3 & BSO4
Technisch sec. onderwijs van de 3de graad	TSO3
Kunstsec. onderwijs van de 3de graad	KSO3
Hooggeschoold	
Professioneel gerichte bachelor	PBA
Academisch gerichte bachelor	ABA
Master	MA

Overzicht per studieniveau

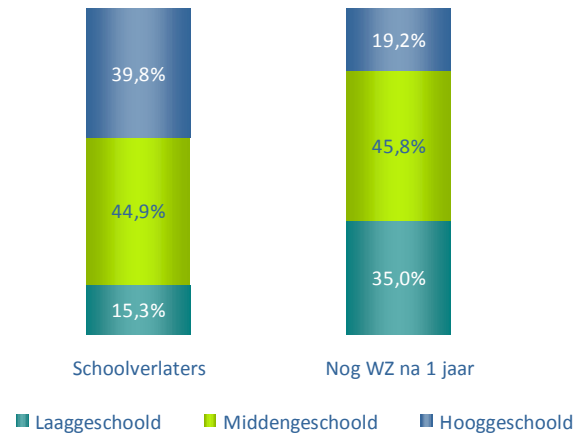
Het aandeel laaggeschoolden in het totaal van de schoolverlaters ligt met 15,3% quasi op hetzelfde niveau van de vorige studie. Ook de aandelen van midden- en hooggeschoolden liggen op hetzelfde niveau als vorig jaar.

1 jaar na het verlaten van de school bedraagt het aandeel laaggeschoolden bij de dan nog werkzoekende schoolverlaters 35% wat in de lijn ligt van de vorige studie.

Het aandeel van de middengeschoolden bedraagt na 1 jaar 45,8% wat een lichte toename is t.o.v. vorige studie.

Het aandeel hooggeschoolden bedraagt na 1 jaar 19,2% tegenover 20,7% in de vorige studie.

Naar scholing

Hoe hoger de scholingsgraad hoe kleiner de kans om na 1 jaar werkzoekend te zijn.

Enkel de leertijd en ASO2 vormen positieve uitzonderingen op deze regel terwijl KSO3 bij de middengeschoolden een negatieve uitzondering vormt.

Bij de laaggeschoolden hebben vooral de schoolverlaters die niet verder dan de eerste graad secundair onderwijs kwamen of zij die hun BSO-opleiding niet afmaakten de grootste moeite om een job te vinden. Bij de schoolverlaters uit het DBSO neemt het rest% dramatische vormen aan met nog meer dan 4 op 10 schoolverlaters werkzoekend 1 jaar na het verlaten van de school.

De leertijd waar al een belangrijke schifting gebeurde in de eerste twee jaren en ASO2 met een beperkt aantal schoolverlaters, presteren goed.

In TSO2 en KSO2 is nog ongeveer 1 op 4 schoolverlaters na 1 jaar werkzoekend.

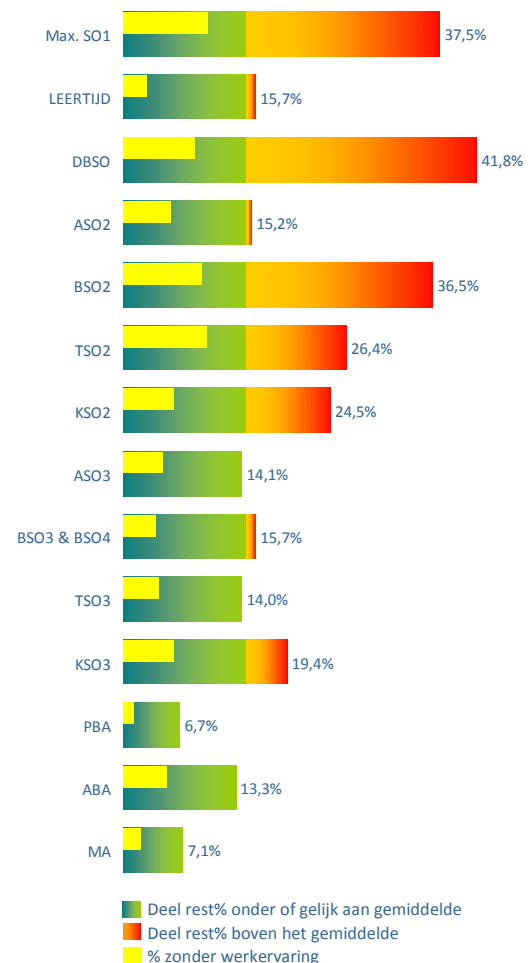
Bij de middengeschoolden is zowel in ASO3, TSO3 als BSO3 & BSO4 nog ongeveer 1 op 7 schoolverlaters werkzoekend na 1 jaar.

Schoolverlaters uit het KSO3 hebben een kans van 1 op 5 om na 1 jaar werkzoekend te zijn.

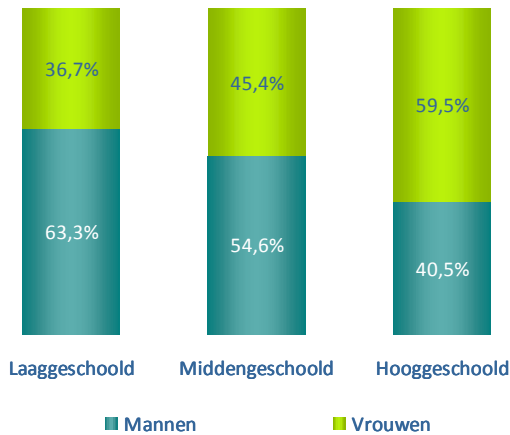
Bi de hooggeschoolden bieden de opleidingen tot professionele bachelor de beste kans op een eerste job, op de voet gevolgd door de masteropleidingen.

Wie de school verlaat met een opleiding tot academische bachelor heeft beduidend meer moeite om aansluiting te vinden met de arbeidsmarkt.

Naar studieniveau

Naar scholing en geslacht

In de grafiek hiernaast is duidelijk merkbaar dat het aandeel vrouwen bij de schoolverlaters toeneemt met het scholingsniveau.

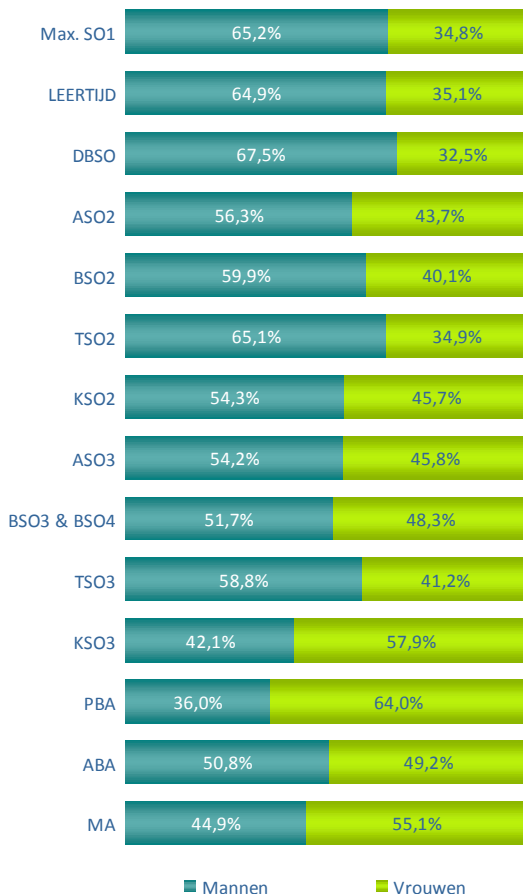
Het aandeel van mannen (63,3%) en vrouwen (36,7%) bij de laaggeschoolden blijft stabiel. Bijna 2 op 3 laaggeschoolde schoolverlaters zijn mannen.

Bij de middengespoolden neemt het aandeel van de mannen licht toe, van 54% in de vorige studie naar 54,6% nu.

Bij de hooggeschoolden waar het aandeel van de vrouwen reeds een stuk hoger ligt dan dat van de mannen, stellen wij vast dat dit aandeel nog steeds jaar na jaar blijft toenemen.

Ook nu slagen de mannen er dus niet in om de opmars van de vrouwen in het hoger onderwijs een halt toe te roepen.

Naar studieniveau en geslacht

Bijna 2 op 3 schoolverlaters zonder enig diploma of getuigschrift zijn mannen. In alle studieniveaus bij de laaggeschoolden is het overwicht van de mannen groot. Het aandeel mannen is het kleinst in ASO2 en KSO2 maar dit zijn 2 studieniveaus met erg weinig schoolverlaters.

In het ASO3 en BSO3 & BSO4 is er meer evenwicht tussen mannen en vrouwen, terwijl in het TSO3 de mannen dan weer dominant zijn.

Enkel KSO3 telt meer vrouwen dan mannen.

In het hoger onderwijs vinden wij bij het niveau professionele bachelor een groot overwicht van vrouwelijke schoolverlaters (64%).

Bij de masters is het overwicht van de vrouwen minder groot maar hun aandeel is wel met 1,2 %punt gestegen t.o.v. de vorige studie.

Bij de academische bachelors zijn de verhoudingen mannen/vrouwen ongeveer gelijk.

Resultaten per Studieniveau

In de verdere bespreking wordt nader ingegaan op de resultaten van de 14 weerhouden studieniveaus.

Voor ieder niveau wordt het aantal schoolverlaters, diegenen die zich in de loop van de opvolgingsperiode als werkzoekende inschreven bij de VDAB, het restpercentage en de dynamiek bekeken naar geslacht.

Voor de studieniveaus **t/m de 2de graad secundair onderwijs**, het deeltijds beroepssecundair onderwijs en de leertijd wordt het rest% en de dynamiek van ieder **studiegebied** grafisch weergegeven.

Tevens wordt zowel voor mannen als voor vrouwen een top 5 gegeven van de studiegebieden die het meeste schoolverlaters tellen.

Ook van deze studiegebieden wordt het rest% en de dynamiek grafisch voorgesteld.

Voor de studieniveaus vanaf de **3de graad secundair onderwijs** wordt het rest% en de dynamiek van ieder **studiegebied** grafisch weergegeven.

Daarnaast worden ook op dezelfde wijze de 10 best en de 10 slechtst presterende **studierichtingen of opleidingen** in kaart gebracht.

Telt een studieniveau niet meer dan 20 studierichtingen of opleidingen, dan worden deze allemaal vermeld.

Voor de academisch gerichte bachelors wordt slechts tot op studiegebied gerapporteerd vanwege de kleine aantallen.

Vanaf de 3de graad secundair onderwijs wordt, zowel voor de mannen als voor de vrouwen, een top 5 van de studierichtingen of opleidingen met de meeste schoolverlaters vermeld. Ook hier wordt het rest% en de dynamiek grafisch voorgesteld.

Max. SO1

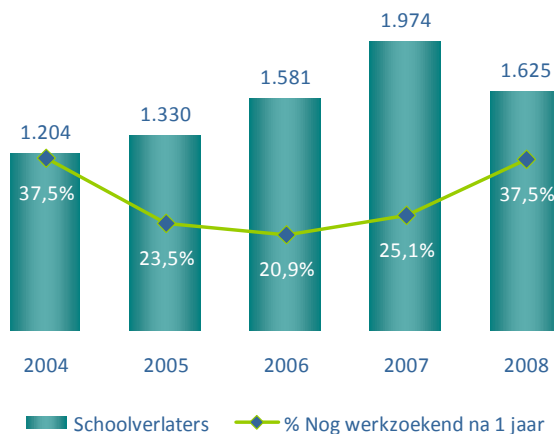
Aantal schoolverlaters	1.625
Aantal ingeschreven VDAB	1.402
Nog werkzoekend na 1 jaar	609
Restpercentage	37,5%
Zonder werkervaring	9,9%

In dit niveau vinden wij de schoolverlaters (sv) terug die binnen het secundair onderwijs niet verder kwamen dan maximaal het 1ste jaar van de 2de graad.

Er wordt slechts gerapporteerd over het niveau zelf. Meer dan 1 op 3 van deze schoolverlaters is 1 jaar na het verlaten van de school als werkzoekende ingeschreven bij de VDAB. Zorgwekkend is ook dat 1 op 10 na dat jaar ook geen enkele werkervaring heeft opgedaan. Deze cijfers staan in schril contrast met deze uit de vorige studie maar hebben natuurlijk alles te maken met de economische crisis.

Het rest% in deze studie situeert zich op het niveau van de studie 2004 met dat verschil dat er toen beduidend minder schoolverlaters waren in dit niveau.

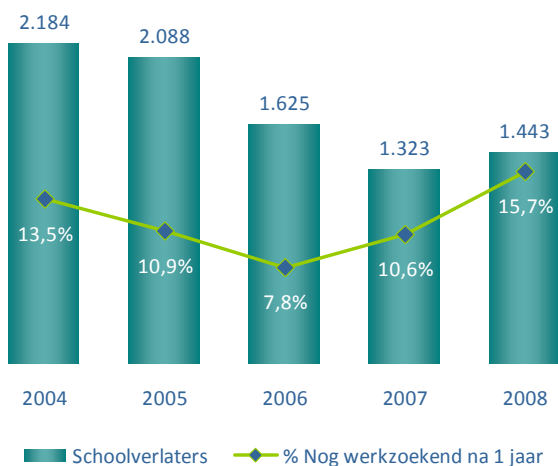
Deze schoolverlaters zijn het slachtoffer van een altijd maar toenemende complexiteit van de aangeboden jobs, het kleiner aanbod van jobs door saneringsoperaties en, in tijden van crisis, ook de verdringing door hoger geschoolden.

Leertijd

Aantal schoolverlaters	1.443
Aantal ingeschreven VDAB	1.249
Nog werkzoekend na 1 jaar	226
Restpercentage	15,7%
Zonder werkervaring	2,8%

Binnen dit niveau vinden wij de schoolverlaters terug die een leertijd beëindigden ingericht door Syntra.

Het aantal schoolverlaters uit de leertijd is de laatste jaren fel teruggelopen maar lijkt zich nu te stabiliseren.

226 schoolverlaters of 15,7% is na 1 jaar ingeschreven als werkzoekende bij de VDAB, dit is het grootste aandeel in de voorbije 5 jaar. Toch blijft de leertijd een goede voorbereiding op de arbeidsmarkt door zijn volwaardige alternatieven tussen leren en werken.

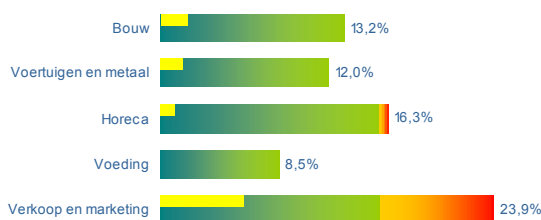
Het aanbod in de leertijd is meer gericht op mannen dan op vrouwen en mannen doen het dan doorgaans ook beter op de arbeidsmarkt.

Onder invloed van de crisis lijkt daar nu toch enige verandering in te komen, opleidingen die overwegend door mannen gevolgd worden leiden meer toe naar crisisgevoelige sectoren.

We willen er toch ook op wijzen dat de goede score van de leertijd ook te maken heeft met een 'uitzuivering' tijdens de eerste twee jaren. Bij diegenen die het derde jaar halen is de uitval aan het eind gering.

Grootste instroom op de arbeidsmarkt

Mannen

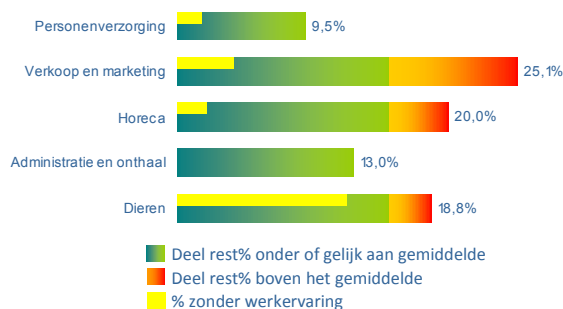

Het studiegebied 'Bouw' (319 sv) haalt een rest% van 13,2% tegenover 6,3% in de vorige studie. In het studiegebied 'Voertuigen en metaal' (191 sv) stijgt het rest% zelfs van 4,8% vorig jaar tot 12% nu. Deze studiegebieden leiden dan ook toe naar crisisgevoelige sectoren.

De top 5 bij de mannen is identiek aan deze van de vorige studie, het studiegebied 'Horeca' (98 sv) scoort ook nu net boven het gemiddelde voor de leertijd terwijl 'Voeding' (71 sv) het nu zelfs beter doet dan in de vorige studie.

In 'Verkoop en marketing' (67 sv) is de kans om werkzoekend te zijn na 1 jaar bijna 1 op 4 terwijl dit in de vorige studie slechts 7,7% was.

Vrouwen

Opleidingen uit het studiegebied 'Personenverzorging' (221 sv) zijn het populairst bij vrouwen in de leertijd en bieden een betere aansluiting met de arbeidsmarkt dan in de vorige studie.

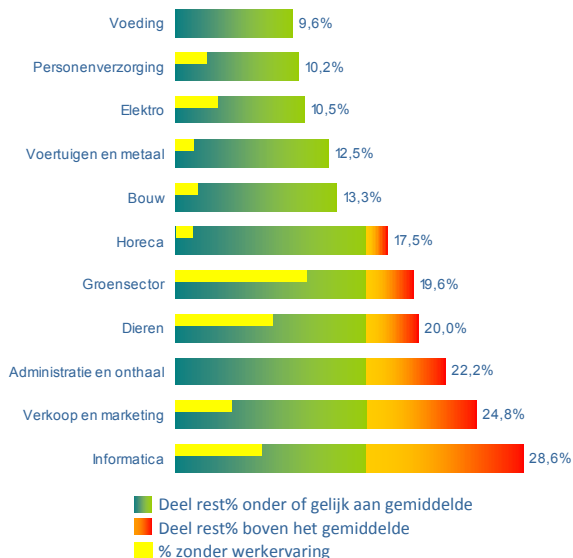
'Verkoop en marketing' (167 sv) kan ook op heel wat belangstelling rekenen maar na 1 jaar is 1 op 4 vrouwelijke schoolverlaters nog werkzoekend.

Ook in het studiegebied 'Horeca' (45 sv) is de kans om werkzoekend te zijn na 1 jaar 1 op 5.

'Administratie en onthaal' (23 sv) doet het dan weer goed maar telt weinig schoolverlaters.

In het studiegebied 'Dieren' (16 sv) valt vooral het hoge aandeel vrouwelijke schoolverlaters op dat na 1 jaar nog geen werkervaring kon opdoen.

Studiegebieden

11 studiegebieden in de leertijd tellen minstens 20 schoolverlaters.

5 studiegebieden bieden beter dan gemiddeld voor de leertijd aansluiting met de arbeidsmarkt.

In het studiegebied 'Voeding' (83 sv) verloopt de aansluiting het best. Dit studiegebied doet het, tegen de trend in, iets beter dan in de vorige studie.

Ook 'Personenverzorging' (236 sv) biedt meer dan voorheen goede kansen op werk.

Het studiegebied 'Elektro' (57 sv) waar in de vorige studie niemand na 1 jaar werkzoekend was kampt nu wel met een rest% van 10,5%.

Ook de studiegebieden 'Voertuigen en metaal' (192 sv) en 'Bouw' (323 sv) moeten een stap terug zetten maar doen het nog net beter dan het gemiddelde voor de leertijd. Deze 2 laatste studiegebieden worden haast uitsluitend door mannen bevolkt.

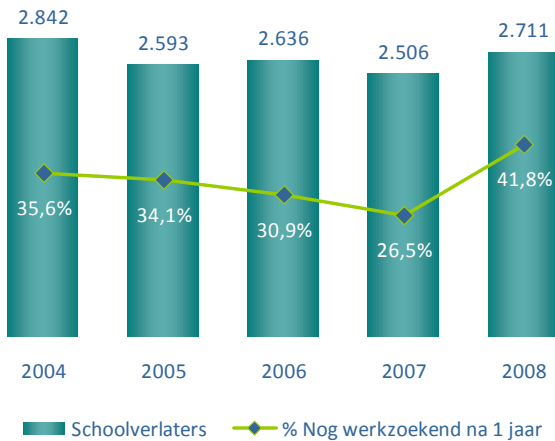
Het rest% in de studiegebieden 'Horeca' (143 sv), 'Groensector' (46 sv) en 'Dieren' (25 sv) ligt net onder of gelijk aan 20% wat hoger is dan in de vorige studie.

In 'Administratie en onthaal' (27 sv) en 'Verkoop en marketing' (234 sv) noteren wij restpercentages die aanleunen bij 25%.

Opleidingen uit het studiegebied 'Informatica' (28 sv) presteren het slechts met een rest% van 28,6%.

DBSO

Aantal schoolverlaters	2.711
Aantal ingeschreven VDAB	2.690
Nog werkzoekend na 1 jaar	1.133
Restpercentage	41,8%
Zonder werkervaring	8,5%

In dit niveau wordt gerapporteerd over schoolverlaters die een opleiding beëindigden in het deeltijds beroepssecundair onderwijs, los van het al of niet behalen van een kwalificatiegetuigschrift.

Er wordt gerapporteerd tot op studiegebied.

Terwijl het aantal schoolverlaters in dit niveau over de jaren heen weinig schommelt bereikt het rest% voor deze schoolverlaters een ongeziene piek. Schoolverlaters die de school verlaten na DBSO zijn in meer dan 4 gevallen op 10 werkzoekend 1 jaar na het verlaten van de school. Geen enkel van de besproken studieniveaus in dit rapport doet slechter.

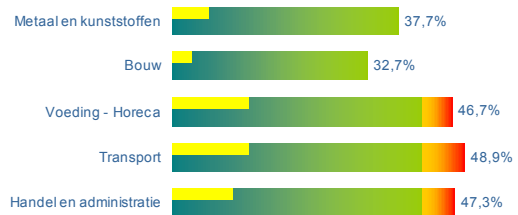
Waar in het verleden de mannen in dit niveau steeds beter aansluiting vonden met de arbeidsmarkt dan de vrouwen, is deze trend nu omgekeerd. Hoewel de kansen op een job zowel voor mannen als voor vrouwen serieus afgenomen zijn, zijn het vooral de mannen die hun jobkansen zien wegsmelten.

Bovenop een niet steeds vlekkeloze werkhouding krijgen zij nu ook nog eens te maken met de gevolgen van de crisis die (laaggeschoolde) mannen veel meer treft dan vrouwen.

8,5% van alle schoolverlaters uit dit niveau slaagden er ook niet in om enige werkervaring op te doen binnen het jaar volgend op het verlaten van de school.

Grootste instroom op de arbeidsmarkt

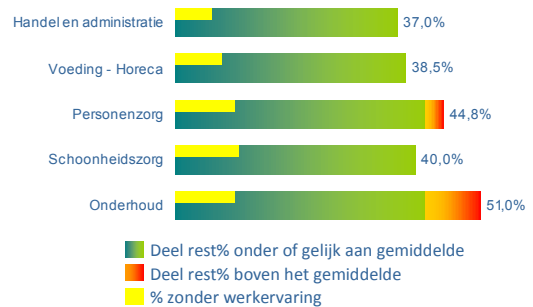
Mannen

De opleidingen die door mannen het meest gevolgd worden in het DBSO situeren zich binnen de studiegebieden 'Metaal en kunststoffen' (377 sv) en 'Bouw' (300 sv). Het zijn meteen ook de enige 2 studiegebieden die beter dan gemiddeld aansluiting bieden met de arbeidsmarkt.

In de studiegebieden 'Voeding - Horeca' (242 sv), 'Transport' (180 sv) en 'Handel en administratie' (148 sv) is de kans om werkzoekend te zijn 1 jaar na het verlaten van de school zo goed als 1 op 2. Ook de kansen om werkervaring op te doen zijn voor schoolverlaters uit deze studiegebieden veel ongunstiger dan gemiddeld.

Vrouwen

Ook bij de vrouwelijke schoolverlaters uit het DBSO zijn er geen verschuivingen in de voorkeuren, de 5 meest bevolkte studiegebieden zijn ook hier identiek aan deze uit de vorige studie.

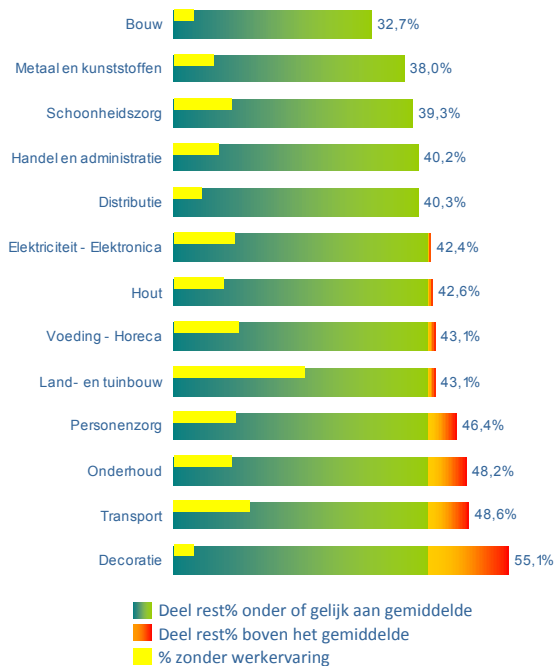
'Handel en administratie' (322 sv) is het populairst bij de vrouwen en doet het met een rest% van 37% iets beter dan gemiddeld voor dit niveau.

'Voeding - Horeca' (192 sv) moet qua rest% nauwelijks onderdoen.

'Personenzorg' (183 sv) en 'Schoonheidszorg' (75 sv) halen een rest% van 40% of meer.

Wie een opleiding uit het studiegebied 'Onderhoud' (51 sv) volgde ziet zijn kansen op werk na 1 jaar tot minder dan de helft herleid.

Studiegebieden

13 studiegebieden uit het DBSO tellen minstens 20 schoolverlaters. Slechts 5 studiegebieden bieden een beter dan gemiddelde aansluiting met de arbeidsmarkt voor dit niveau.

De kansen op een job zijn het gunstigst voor schoolverlaters die een opleiding volgden uit het studiegebied 'Bouw' (300 sv). Deze score is echter relatief aangezien nog 1 op 3 schoolverlaters na 1 jaar werkzoekend is.

4 andere studiegebieden, 'Metaal en kunststoffen' (384 sv), 'Schoonheidszorg' (84 sv), 'Handel en administratie' (470 sv) en 'Distributie' (154 sv) halen een iets beter rest% dan het gemiddelde voor DBSO. Toch bedraagt in al deze studiegebieden de kans om na 1 jaar werkzoekend te zijn ca 4 op 10.

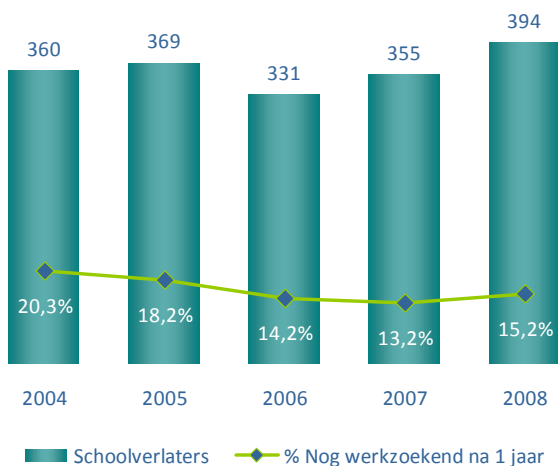
'Elektriciteit—Elektronica' (99 sv), 'Hout' (122 sv), 'Voeding—Horeca' (434 sv) en 'Land—en tuinbouw' (51 sv) bieden iets minder kansen dan gemiddeld op een job. In deze studiegebieden loopt het rest% al op tot ruim boven 40%.

Wie een opleiding volgde uit de studiegebieden 'Personenzorg' (196 sv), 'Onderhoud' (114 sv) of 'Transport' (183 sv) ziet zijn of haar kansen om na 1 jaar werkzoekend te zijn reeds oplopen tot bijna de helft. Ook het aandeel van de schoolverlaters dat geen werkervaring opdeed tijdens het jaar volgend op het verlaten van de school ligt voor al deze opleidingen op een hoog niveau.

Voor schoolverlaters uit het studiegebied 'Decoratie' (89 sv) ziet de toekomst er helemaal troosteloos uit, het rest% bedraagt 55,1%. Het enige lichtpunt voor deze schoolverlaters is het lage aandeel van diegenen die geen werkervaring konden opdoen tijdens het jaar na het verlaten van de school.

ASO2

Aantal schoolverlaters	394
Aantal ingeschreven VDAB	211
Nog werkzoekend na 1 jaar	60
Restpercentage	15,2%
Zonder werkervaring	5,6%

In dit niveau vinden wij de schoolverlaters terug na het beëindigen van een opleiding in de 2de graad van het algemeen secundair onderwijs.

Studenten die in het secundair onderwijs van de 3de graad hun studies voortijdig stopzetten maar voordien ASO2 volgden, worden naar dit niveau teruggezet.

Er zijn slechts weinig schoolverlaters die de arbeidsmarkt betreden na de 2de graad ASO. Hun aantal varieert ook niet zoveel over de jaren.

Deze schoolverlaters komen reeds jaren behoorlijk goed weg op de arbeidsmarkt. Zij zijn tot op het einde van hun schoolse carrière in het ASO gebleven en zijn niet door de waterval in een ander studieniveau terechtgekomen. Schoolmoeheid is voor deze groep dikwijls de voornaamste beweegreden om de schoolbanken vaarwel te zeggen.

In de concurrentiestrijd met de andere schoolverlaters die zonder kwalificatie het onderwijs verlaten hebben zij dikwijls een streepje voor omwille van betere attitudes en talenkennis.

5,6% van deze schoolverlaters doet tijdens het eerste jaar geen werkervaring op. Dit is na de leertijd de beste score bij de laaggeschoolden.

Grootste instroom op de arbeidsmarkt

Mannen

In het studiegebied 'Algemeen secundair onderwijs' (201 sv) is 1 op 6 mannelijke schoolverlaters werkzoekend na 1 jaar.

In het studiegebied 'Sport' (21 sv) ligt het rest% iets hoger. In dit studiegebied heeft iedereen na 1 jaar wel werkervaring kunnen opdoen wat in het vorige niet het geval was.

Vrouwen

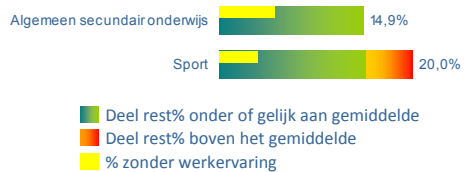

Bij de vrouwelijke schoolverlaters in het ASO2 is er, net als bij de mannen, slechts 1 studiegebied met enige omvang.

In het studiegebied 'Algemeen secundair onderwijs' (168 sv) is 1 op 8 vrouwelijke schoolverlaters werkzoekend na 1 jaar. Vrouwen uit het ASO2 vinden dus makkelijker dan hun mannelijke collega's een job.

Het studiegebied 'Sport' (4 sv) telt te weinig schoolverlaters om er iets zinnig over te zeggen.

Studiegebieden

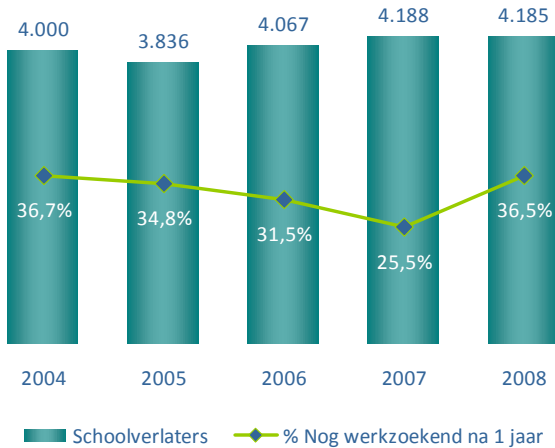
Het ASO2 telt slechts 2 studiegebieden. Ze tellen allebei meer dan 20 schoolverlaters.

In het studiegebied 'Algemeen secundair onderwijs' (369 sv) bedraagt het rest% 14,9%.

Het veel kleinere studiegebied 'Sport' (25 sv) biedt iets minder perspectieven.

BSO2

Aantal schoolverlaters	4.185
Aantal ingeschreven VDAB	3.891
Nog werkzoekend na 1 jaar	1.528
Restpercentage	36,5%
Zonder werkervaring	9,2%

Binnen dit niveau vinden wij de schoolverlaters terug die de derde graad van het beroepssecundair onderwijs niet afgemaakt hebben.

De schoolverlaters uit het buitengewoon secundair onderwijs (BuSO) die opgeleid werden voor een tewerkstelling in het reguliere arbeidscircuit (OV3) worden ook bij BSO2 ondergebracht evenals diegenen die na het BuSO nog een alternerende beroepsopleiding (ABO) volgden.

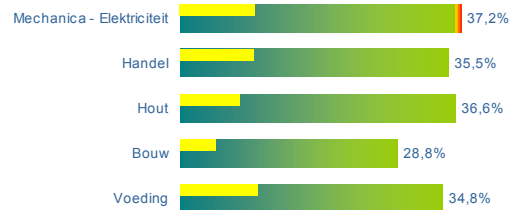
Detailcijfers over BuSO en ABO zijn ter beschikking op de website van VDAB: <http://www.vdab.be/trends/schoolverlaters.shtml>.

Het aantal schoolverlaters blijft vrij constant over de jaren maar de aansluiting met de arbeidsmarkt hangt nauw samen met de economische conjunctuur.

Schoolverlaters uit dit niveau hebben de school verlaten op een ogenblik dat zij meestal niet over de vereiste competenties beschikten om direct inzetbaar te zijn op de arbeidsmarkt.

Grootste instroom op de arbeidsmarkt

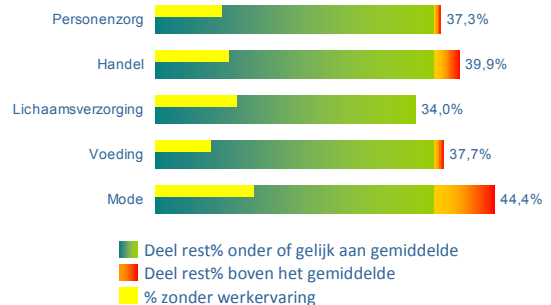
Mannen

Het populairste studiegebied bij de mannen in BSO2, 'Mechanica—Elektriciteit' (718 sv) doet het met een rest% van 37,2% iets slechter dan gemiddeld voor dit niveau.

De andere studiegebieden in dit niveau 'Handel' (377 sv), 'Hout' (355 sv), 'Bouw' (302 sv) en 'Voeding' (253 sv) presteren allemaal beter dan gemiddeld, al is dit relatief. Het rest% in het studiegebied 'Bouw' blijft als enige onder 30%.

Vrouwen

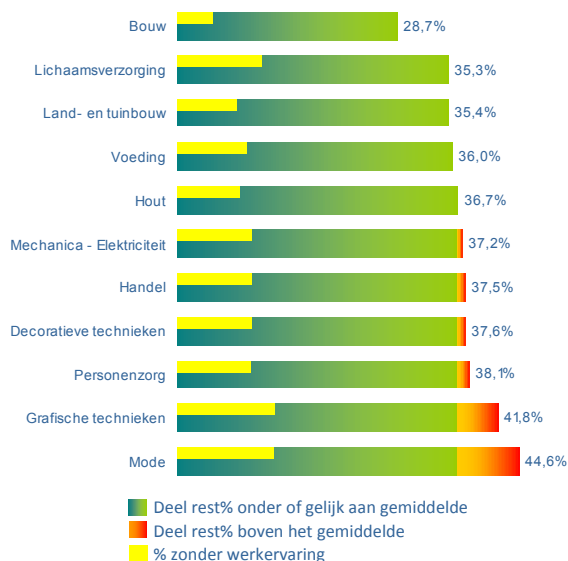
'Personenzorg' (739 sv) is het meest door vrouwen bevolkte studiegebied in BSO2. Meer dan 1 op 3 schoolverlaters is na 1 jaar werkzoekend.

'Handel' (301 sv) is eveneens populair maar het rest% loopt hier al op naar 40%.

'Lichaamsverzorging' (288 sv) op 3 is het enige studiegebied dat net iets beter aansluiting biedt met de arbeidsmarkt dan het gemiddelde voor BSO2.

Ook 'Voeding' (167 sv) biedt niet zoveel perspectieven op werk voor vrouwen die hun opleiding niet afmaken. Wie in het beroepsonderwijs 'Mode' (54 sv) studeert en daarbovenop ook nog eens zijn studie niet afmaakt, ondervindt de grootste moeite om werk te vinden.

Studiegebieden

11 studiegebieden in BSO2 tellen minstens 20 schoolverlaters. 5 studiegebieden bieden een betere aansluiting dan gemiddeld voor BSO2.

Wie een opleiding volgde in het studiegebied 'Bouw' (303 sv) heeft de beste kansen om een job te vinden maar toch is de kans om werkzoekend te zijn na 1 jaar toch nog bijna 3 op 10.

In de studiegebieden 'Lichaamsverzorging' (309 sv), 'Land- en tuinbouw' (181 sv), 'Voeding' (420 sv) en 'Hout' (360 sv) blijft het rest% nog net onder het gemiddelde voor BSO2 maar toch is hier meer dan 1 op 3 schoolverlaters werkzoekend na 1 jaar.

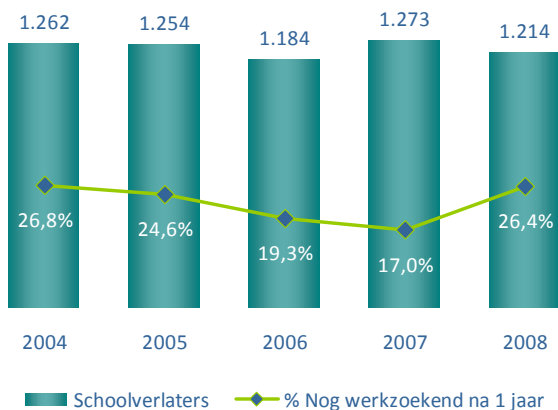
In de studiegebieden 'Mechanica—Elektriciteit' (732 sv), 'Handel' (678 sv), 'Decoratieve technieken' (173 sv) en 'Personenzorg' (867 sv) is de kans op werk met een rest% dat schommelt rond 40% niet echt schitterend te noemen.

Wie een opleiding volgde binnen de studiegebieden 'Grafische technieken' (79 sv) en 'Mode' (56 sv) en deze niet afmaakte, staat voor een zware opdracht op de arbeidsmarkt.

TSO2

Aantal schoolverlaters	1.214
Aantal ingeschreven VDAB	971
Nog werkzoekend na 1 jaar	320
Restpercentage	26,4%
Zonder werkervaring	9,8%

In dit niveau vinden wij de schoolverlaters terug na het beëindigen van een opleiding in het technisch secundair onderwijs van de 2de graad.

Studenten die in het secundair onderwijs van de 3de graad hun studies voortijdig stopzetten, maar voordien TSO2 volgden, worden naar dit niveau teruggezet.

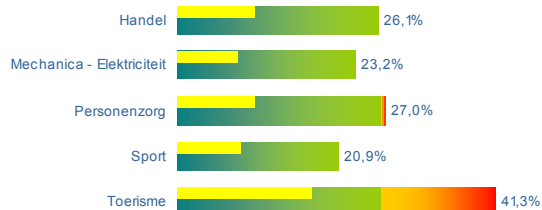
Het aantal schoolverlaters dat zijn studies in het TSO voortijdig afbreekt en dus zonder diploma op de arbeidsmarkt komt blijft vrij constant over de laatste 5 jaar.

Onder invloed van de crisis en omdat het onderwijsaanbod in dit niveau zich hoofdzakelijk richt naar mannen, is het rest% gevoelig toegenomen. Het bevindt zich nu terug op het niveau van 4 jaar geleden.

De crisis heeft er ook voor gezorgd dat ongeveer 1 op 10 schoolverlaters uit dit niveau 1 jaar na het verlaten van de school nog geen werkervaring heeft opgedaan. Dit is meer dan een verdrievoudiging t.o.v. de vorige studie.

Grootste instroom op de arbeidsmarkt

Mannen

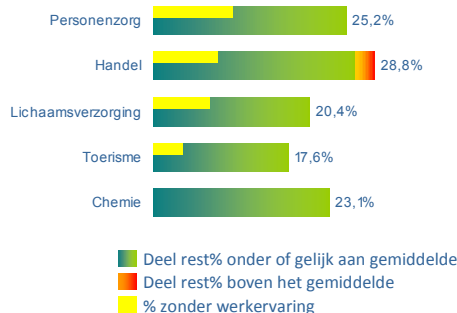
'Handel' (257 sv) is het studiegebied met de meeste mannelijke schoolverlaters in TSO2. Iets meer dan 1 op 4 schoolverlaters is werkzoekend na 1 jaar.

'Mechanica - Elektriciteit' (177 sv) op 2 biedt net iets meer kansen op de arbeidsmarkt.

'Personenzorg' (100 sv) trekt wel wat mannen aan maar de aansluiting met de arbeidsmarkt verloopt minder goed dan gemiddeld voor TSO2.

Het studiegebied 'Sport' (86 sv) haalt de beste score in deze top 5, ongeveer 1 schoolverlater op 5 is werkzoekend na 1 jaar. Een opleiding uit het studiegebied 'Toerisme' (46 sv) afbreken is dan weer een slechte keuze om een job te vinden.

Vrouwen

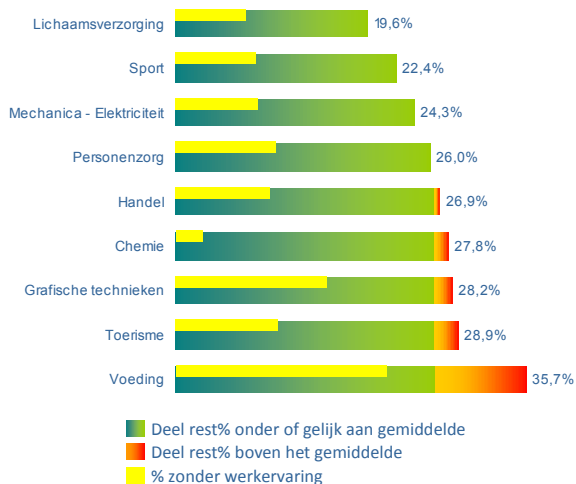
Vrouwen, die sterk in de minderheid zijn in dit niveau, kiezen hoofdzakelijk voor studiegebieden waar de kans om nog werkzoekend te zijn na 1 jaar schommelt tussen 25% en 30%.

'Personenzorg' (135 sv) en 'Handel' (118 sv) zijn 2 zo'n opleidingen.

'Lichaamsverzorging' (54 sv) en 'Toerisme' (51 sv) bieden ondanks een afgebroken opleiding toch vrij goede mogelijkheden op de arbeidsmarkt.

Het studiegebied 'Chemie' (13 sv) haalt een rest% van bijna 25% maar gezien het kleine aantal schoolverlaters is dit cijfer minder betrouwbaar.

Studiegebieden

In TSO2 zijn er 9 studiegebieden met minstens 20 schoolverlaters. 4 van deze studiegebieden bieden een beter dan gemiddelde aansluiting met de arbeidsmarkt voor dit niveau.

'Lichaamsverzorging' (56 sv) biedt de beste kansen op werk met een rest% net onder 20%.

3 studiegebieden, 'Sport' (98 sv), 'Mechanica - Elektriciteit' (181 sv) en 'Personenzorg' (235 sv) doen net iets beter dan gemiddeld, de kans om nog werkzoekend te zijn na 1 jaar bedraagt ongeveer 1 op 4.

Wie een opleiding volgde uit de studiegebieden 'Handel' (375 sv), 'Chemie' (36 sv), 'Grafische technieken' (39 sv) of 'Toerisme' (97 sv) heeft meer dan 25% kans om na 1 jaar werkzoekend te zijn.

Wie zijn opleiding uit het studiegebied 'Voeding' (28 sv) niet afmaakte tenslotte heeft het meeste moeite om een job te vinden.

Opmerkelijk voor dit niveau is toch ook dat voor schoolverlaters uit de studiegebieden 'Grafische technieken' en 'Voeding' het opdoen van werkervaring niet vanzelfsprekend is.

KSO2

Aantal schoolverlaters	151
Aantal ingeschreven VDAB	113
Nog werkzoekend na 1 jaar	37
Restpercentage	24,5%
Zonder werkervaring	6,0%

In dit niveau vinden wij de schoolverlaters terug na het beëindigen van een opleiding in het kunstsecundair onderwijs van de 2de graad.

Studenten die in het secundair onderwijs van de 3de graad hun studies voortijdig stopzetten, maar voordien KSO2 volgden, worden naar dit niveau teruggezet.

KSO2 is het kleinste studieniveau die in dit rapport besproken wordt. De aantallen schoolverlaters variëren weinig de laatste 5 jaren. Toch is de crisis ook hier verantwoordelijk voor een hoger rest% dan de voorbije jaren.

Grootste instroom op de arbeidsmarkt

Mannen

In het KSO2 is er slechts 1 studiegebied 'Beeldende kunsten' (70 sv) van enige omvang. De kans om nog werkzoekend te zijn na 1 jaar bedraagt iets meer dan 1 op 5.

'Podiumkunsten' (12 sv) telt te weinig mannelijke schoolverlaters om conclusies te trekken.

Vrouwen

Net als bij de mannen is bij de vrouwen ook enkel het studiegebied 'Beeldende kunsten' (52 sv) van enige omvang in het KSO2. De kansen op een eerste job zijn ongeveer gelijklopend met die van de mannen.

Bij de vrouwen telt het studiegebied 'Podiumkunsten' (17 sv) te weinig schoolverlaters om er conclusies aan te verbinden.

Studiegebieden

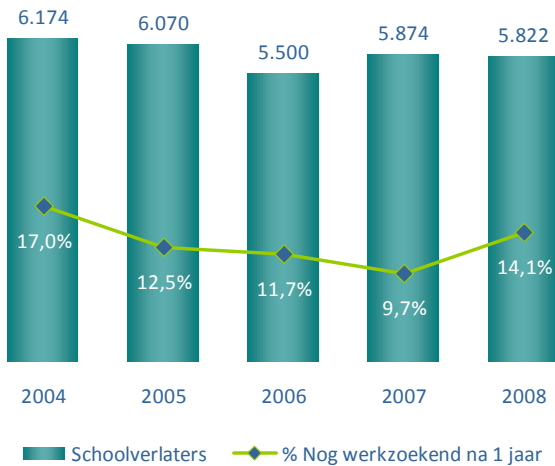
We tellen in het KSO2 maar 2 studiegebieden met minstens 20 schoolverlaters.

In het studiegebied 'Beeldende kunsten' (122 sv) is de kans om na 1 jaar werkzoekend te zijn iets meer dan 1 op 5.

Wie een opleiding volgde uit het studiegebied 'Podiumkunsten' (29 sv) is in meer dan 1 op 3 gevallen werkzoekend na 1 jaar. Door de kleine absolute aantallen in dit studiegebied moet het rest% wel met de nodige omzichtigheid gehanteerd worden.

ASO3

Aantal schoolverlaters	5.822
Aantal ingeschreven VDAB	4.165
Nog werkzoekend na 1 jaar	821
Restpercentage	14,1%
Zonder werkervaring	4,6%

In dit niveau vinden wij de schoolverlaters terug na het beëindigen van het 2de of 3de jaar van de 3de graad in het algemeen secundair onderwijs.

Studenten die in het hoger onderwijs hun studies voortijdig stopzetten, maar voordien een diploma behaalden van het ASO3 worden eveneens aan dit niveau toegevoegd.

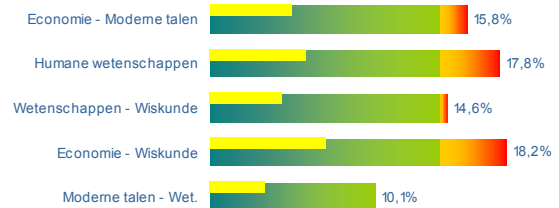
Het aantal schoolverlaters dat na een opleiding uit het ASO op de arbeidsmarkt komt schommelt al jaren rond 6.000. Het rest% dat in grootte-orde overeenstemt met dat van het TSO en BSO is niet helemaal correct.

Nogal wat ASO'ers besluiten om na hun secundair onderwijs verder te studeren in het buitenland. Voor het departement Onderwijs zijn zij schoolverlaters omdat ze niet meer ingeschreven zijn in een onderwijsinstelling die onderworpen is aan de regelgeving van het dept. Onderwijs.

Aangezien ook VDAB ze niet terugvindt in de werkzoekendenbestanden worden ze verkeerdelijk als schoolverlaters die niet meer werkzoekend zijn gecatalogeerd. Met de gegevens waarover we beschikken kunnen we stellen dat het werkelijke rest% voor ASO3 zich situeert tussen 14,1% en 16,6%.

Grootste instroom op de arbeidsmarkt

Mannen

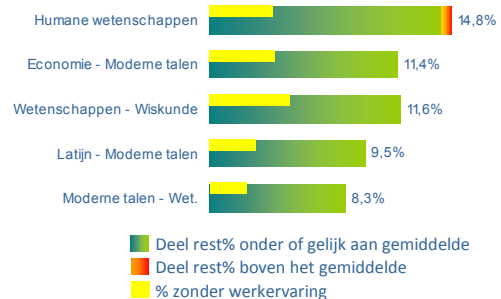
De instroom op de arbeidsmarkt vanuit de richting 'Economie - Moderne talen' (774 sv) is het grootst bij mannelijke schoolverlaters uit het ASO.

'Humane wetenschappen' (596 sv) telt eveneens veel schoolverlaters.

De top 5 naar instroom wordt vervolledigd door 'Wetenschappen - Wiskunde' (563 sv), 'Economie - Wiskunde' (253 sv) en Moderne talen - Wetenschappen' (208 sv).

De restpercentages variëren van 10% voor 'Moderne talen - Wetenschappen' tot iets meer dan 18% voor 'Economie - Wiskunde'.

Vrouwen

Het grootste aantal vrouwelijke schoolverlaters uit het ASO3 volgde 'Humane wetenschappen' (805 sv). 1 op 7 van deze schoolverlaters is na 1 jaar nog werkzoekend.

In 'Economie - Moderne talen' (725 sv) en 'Wetenschappen - Wiskunde' (224 sv) is de kans om werkzoekend te zijn na 1 jaar iets meer dan 1 op 10.

Latijn - Moderne talen' (210 sv) en Moderne talen - Wetenschappen' (133 sv) halen een rest% onder 10%.

Studiegebieden

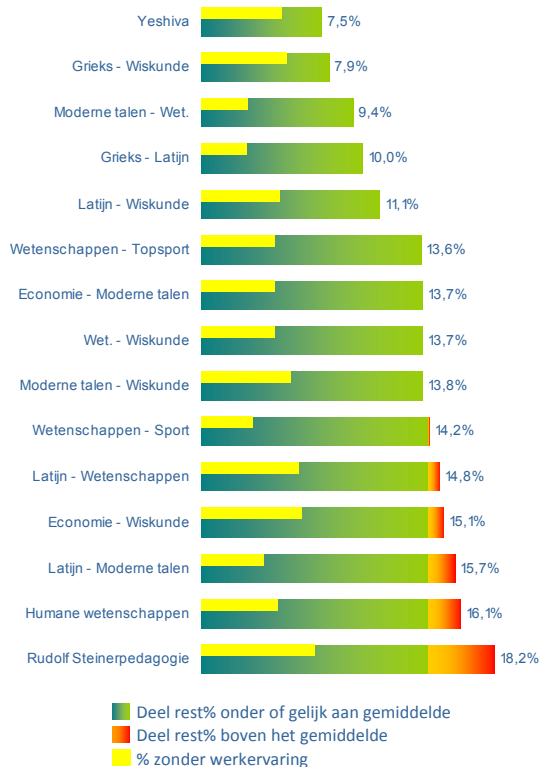

Het studieniveau ASO3 telt slechts 2 studiegebieden.

'Algemeen secundair onderwijs' (5.666 sv) is veruit het grootste. 1 op 7 schoolverlaters is werkzoekend 1 jaar na het verlaten van de school.

In het studiegebied 'Sport' (156 sv) bedraagt het rest% nauwelijks meer.

Studierichtingen

9 studierichtingen doen het beter dan het gemiddelde voor dit niveau.

In de richtingen 'Yeshiva' (40 sv), 'Grieks - Wiskunde' (38 sv), 'Moderne talen - Wetenschappen' (341 sv) en 'Grieks - Latijn' (70 sv) blijft het rest% beneden of gelijk aan 10%.

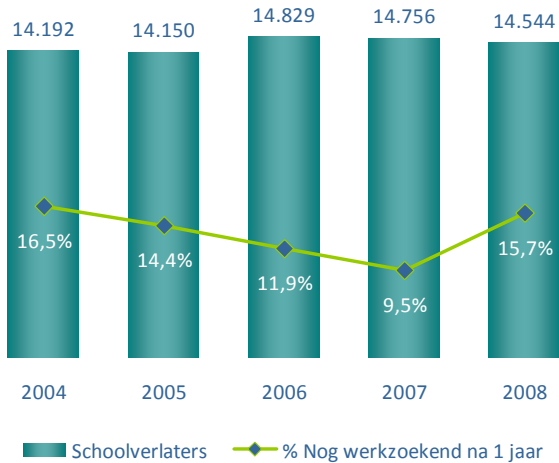
'Latijn - Wiskunde' (271 sv), 'Wetenschappen - Topsport' (22 sv), 'Economie - Moderne talen' (1.499 sv), 'Wetenschappen - Wiskunde' (787 sv) en 'Moderne talen - Wiskunde' (218 sv) doen nog net beter dan het gemiddelde voor het ASO3.

Wie 'Wetenschappen - Sport' (127 sv), 'Latijn - Wetenschappen' (149 sv), 'Economie - Wiskunde' (352 sv), 'Latijn - Moderne talen' (388 sv) of 'Humane wetenschappen' (1.401) volgde is meer dan gemiddeld voor dit niveau werkzoekend 1 jaar na het verlaten van de school.

'Rudolf Steinerpedagogie' (99 sv) biedt de minst goede kansen om snel aan de slag te raken.

BSO3 & BSO4

Aantal schoolverlaters	14.544
Aantal ingeschreven VDAB	12.768
Nog werkzoekend na 1 jaar	2.282
Restpercentage	15,7%
Zonder werkervaring	3,8%

In dit niveau vinden wij de schoolverlaters terug na het beëindigen van het 2de of 3de jaar van de 3de of 4de graad van het BSO.

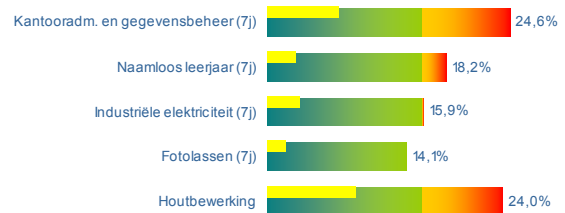
Studenten die in het hoger onderwijs hun studies voortijdig hebben stopgezet maar voordien BSO3 of BSO4 hadden gevolgd, worden eveneens in dit niveau ondergebracht.

Het aantal schoolverlaters in dit niveau wijzigt niet veel over de jaren.

Het rest% dat de laatste jaren gestaag daalde veert nu, onder invloed van de crisis, sterk op maar haalt toch nog niet het niveau van 4 jaar geleden.

Grootste instroom op de arbeidsmarkt

Mannen

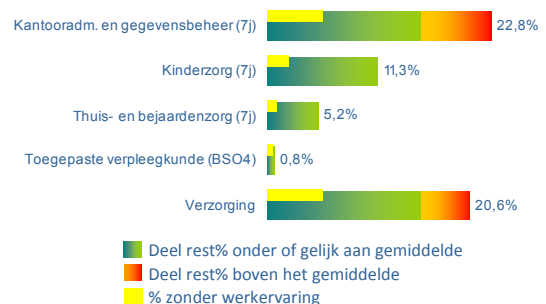
De meeste mannelijke schoolverlaters in dit niveau bieden zich aan op de arbeidsmarkt na het volgen van 'Kantooradministratie en gegevensbeheer (7j)' (715 sv). Na 1 jaar is 1 op 4 nog werkzoekend.

Ook na het 'Naamloos leerjaar (7j)' (670 sv) houden veel mannen het voor bekeken. Ook hun aansluiting met de arbeidsmarkt verloopt niet echt vlot.

'Industriële elektriciteit (7j)' (422 sv) en 'Fotolassen (7j)' (320 sv) bieden voor mannelijke schoolverlaters heel wat betere perspectieven op de arbeidsmarkt.

Deze top 5 wordt vervolledigd door 'Houtbewerking' (313 sv), het enige niet 7de jaar maar ook hier is de kans om na 1 jaar werkzoekend te zijn 1 op 4.

Vrouwen

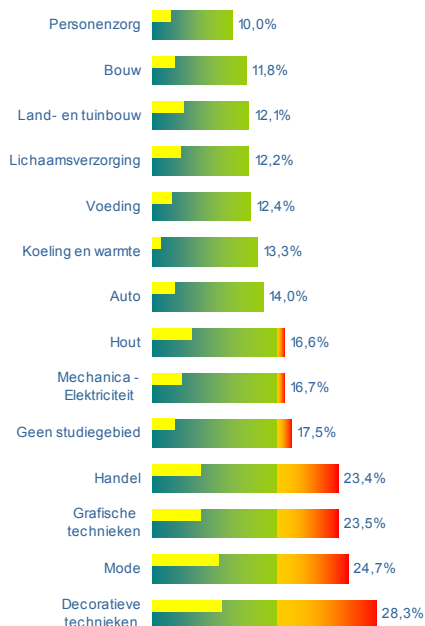
De grootste instroom naar de arbeidsmarkt in dit niveau bij de vrouwen komt uit de richting 'Kantooradministratie en gegevensbeheer (7j)' (1.050 sv). De intrede op de arbeidsmarkt verloopt niet probleemloos.

'Kinderzorg (7j)' (1.031 sv) en 'Thuis- en bejaardenzorg (7j)' (783 sv) doen het heel wat beter.

In de opleiding 'Toegepaste verpleegkunde (BSO4)' (781 sv) is na 1 jaar minder dan 1 op 100 vrouwen werkzoekend.

Wie de school verlaat na het volgen van 'Verzorging' (539 sv), heeft het dan weer een pak moeilijker om een job te vinden.

Studiegebieden

14 studiegebieden in dit niveau tellen minstens 20 schoolverlaters. In 7 studiegebieden ligt het rest% onder het gemiddelde voor dit niveau.

'Personenzorg' (3.727 sv) haalt de beste score, 1 op 10 schoolverlaters is nog werkzoekend na 1 jaar.

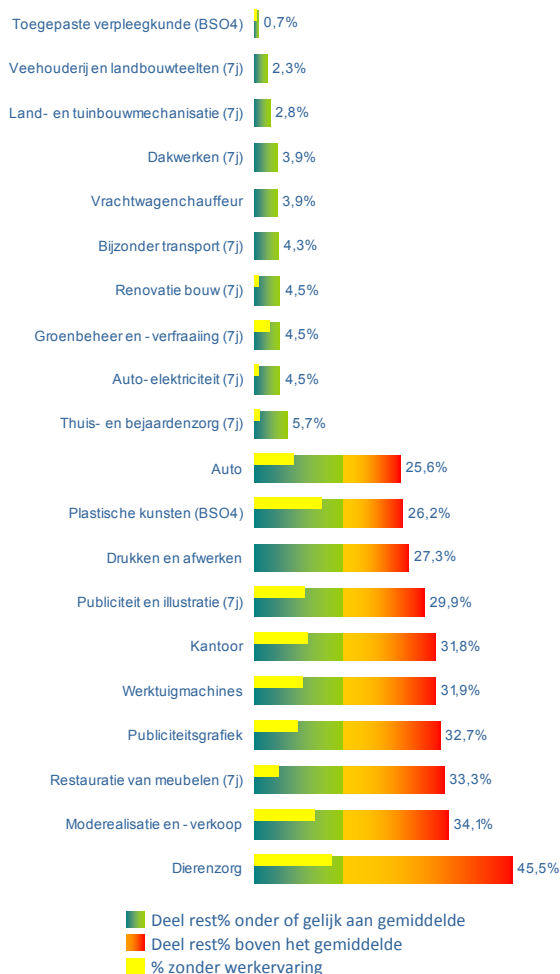
De studiegebieden 'Bouw' (577 sv), 'Land- en tuinbouw' (453 sv), 'Lichaamsverzorging' (812 sv), 'Voeding' (840 sv), 'Koeling en warmte' (346 sv) en 'Auto' (857 sv) bieden alle redelijke tot goede perspectieven op een eerste job.

1 op 6 schoolverlaters uit de studiegebieden 'Hout' (859 sv), 'Mechanica - Elektriciteit' (1.606 sv) en 'Geen studiegebied' (972 sv) zijn na 1 jaar werkzoekend en dat is iets meer dan gemiddeld voor dit niveau.

Wie een opleiding volgde uit de studiegebieden 'Handel' (2.852 sv), 'Grafische technieken' (115 sv) en 'Mode' (215 sv) heeft heel wat meer moeite om zijn plaats op de arbeidsmarkt te vinden.

'Decoratieve technieken' (276 sv) tenslotte sluit het slechtst aan bij de vraag op de arbeidsmarkt. De kans om na 1 jaar werkzoekend te zijn bedraagt niet veel minder dan 3 op 10.

Studierichtingen

Wie 'Toegepaste verpleegkunde (BSO4)' (913 sv) studeerde ziet zich bijna automatisch van werk verzekerd.

Ook in de studierichtingen 'Veehouderij en landbouwtelten (7j)' (44 sv), 'Land- en tuinbouwmechanisatie (7j)' (36 sv), 'Dakwerken (7j)' (51 sv), 'Vrachtwagenchauffeur' (76 sv), 'Bijzonder transport (7j)' (46 sv), 'Renovatie bouw (7j)' (157 sv), 'Groenbeheer en -verfraaiing (7j)' (111 sv) en 'Auto-elektriciteit (7j)' (133 sv) is de kans om na 1 jaar werkzoekend te zijn kleiner dan 1 op 20.

Ook de richting 'Thuis- en bejaardenzorg (7j)' (846 sv) presteert uitstekend.

Bij de minder goed presterende richtingen ligt het rest% voor de richtingen 'Auto' (172 sv), 'Plastische kunsten (BSO4)' (42 sv), 'Drukken en afwerken' (22 sv) en 'Publiciteit en illustratie (7j)' (144 sv) tussen 25 en 30%.

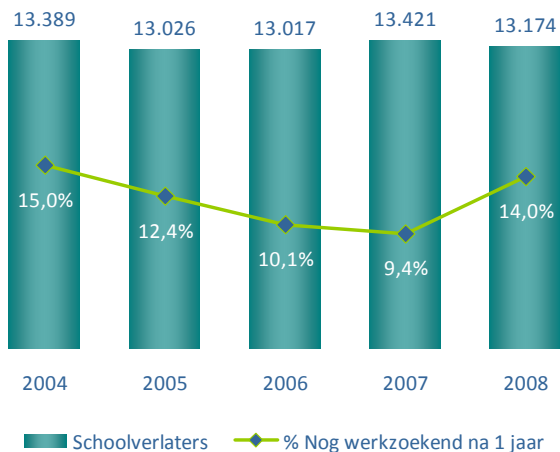
De kans om na 1 jaar werkzoekend te zijn schommelt rond 1 op 3 voor de richtingen 'Kantoor' (346 sv), 'Werktuigmachines' (94 sv), 'Publiciteitsgrafiek' (52 sv), 'Restauratie van meubelen (7j)' (24 sv) en 'Moderealisatie en -verkoop' (85 sv).

Wie op de arbeidsmarkt komt uit de richting 'Dierenzorg' (22 sv) heeft een kans van bijna 1 op 2 om na 1 jaar werkzoekend te zijn.

TSO3

Aantal schoolverlaters	13.174
Aantal ingeschreven VDAB	11.212
Nog werkzoekend na 1 jaar	1.849
Restpercentage	14,0%
Zonder werkervaring	4,3%

In dit niveau vinden wij de schoolverlaters terug na het beëindigen van het 2de of 3de jaar van de 3de graad van het TSO.

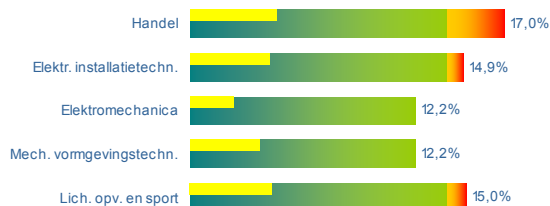
Schoolverlaters die in het hoger onderwijs hun studies voortijdig hebben stopgezet maar voordien TSO3 hadden gevolgd, worden in dit niveau teruggezet.

Het aantal schoolverlaters in dit niveau wijzigt praktisch niet over de jaren.

Na de voortdurende daling van het rest% moet ook het TSO een stap terugzetten onder invloed van de crisis. Het rest% ligt nu op 14% wat toch nog steeds een vol %punt beter is dan 4 jaar geleden.

Grootste instroom op de arbeidsmarkt

Mannen

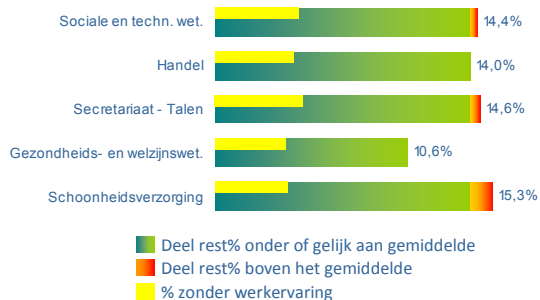
Het grootst aantal mannen biedt zich aan op de arbeidsmarkt vanuit de richting 'Handel' (698 sv). 1 op 6 is werkzoekend na 1 jaar, wat voor dit niveau niet zo goed is.

Ook 'Elektrische installatietechnieken' (579 sv) doet het iets minder goed dan gemiddeld voor dit niveau.

'Elektromechanica' (508 sv) en 'Mechanische vormgevingstechnieken' (507 sv) blijken dan weer betere keuzes te zijn.

'Lichamelijke opvoeding en sport' (493 sv) dat ook veel schoolverlaters telt is dan weer een minder goede keuze.

Vrouwen

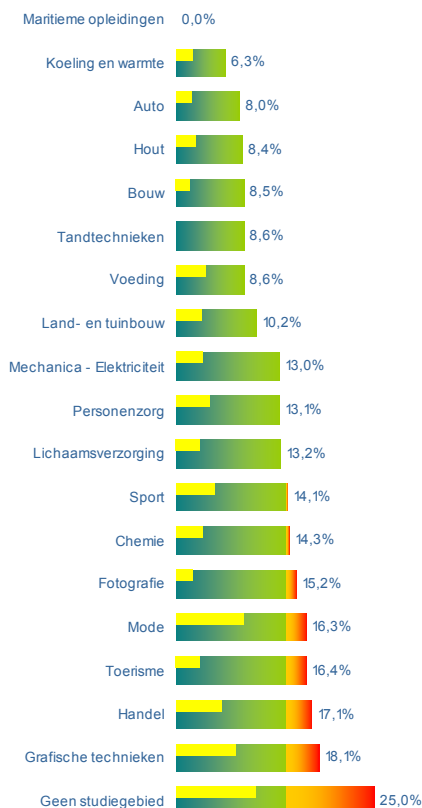

De grootste instroom op de arbeidsmarkt voor vrouwen uit het TSO3 komt van de richtingen 'Sociale en technische wetenschappen' (1.126 sv), 'Handel' (586 sv) en 'Secretariaat - Talen' (453 sv). In deze 3 richtingen is de kans om werkzoekend te zijn na 1 jaar gelijk aan 1 op 7.

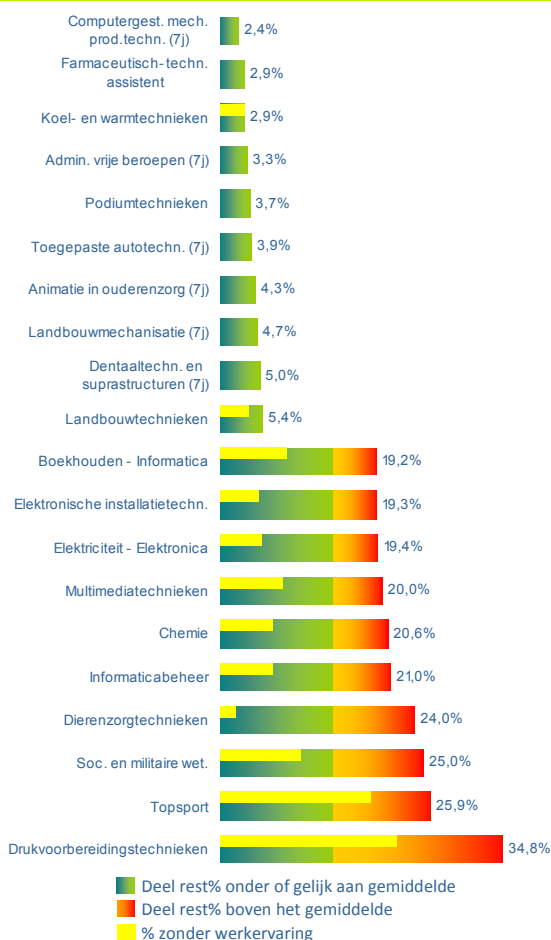
Vrouwen die de arbeidsmarkt betreden na een opleiding 'Gezondheids- en welzijnswetenschappen' (405 sv) hebben beter dan gemiddelde kansen om een job te vinden.

'Schoonheidsverzorging' (400 sv) op 5, is dan weer een iets minder goede keuze .

Studiegebieden

Studierichtingen

Het studieniveau TSO3 telt 19 studiegebieden met minstens 20 schoolverlaters. 11 studiegebieden bieden beter dan gemiddeld voor dit niveau aansluiting met de arbeidsmarkt.

In het studiegebied 'Maritieme opleidingen' (30 sv) is niemand nog werkzoekend na 1 jaar. Ook 'Koeling en warmte' (48 sv) doet het zeer goed maar telt net als het vorige studiegebied weinig schoolverlaters.

De studiegebieden 'Auto' (314 sv), 'Hout' (274 sv), 'Bouw' (164 sv), 'Tandtechnieken' (35 sv), 'Voeding' (326 sv) en 'Land- en tuinbouw' (372 sv) bieden eveneens een vlotte toegang tot de arbeidsmarkt.

'Mechanica - Elektriciteit' (2.460 sv), 'Personenzorg' (2.915 sv) en 'Lichaamsverzorging' (516 sv) geven flink wat terrein prijs tegenover de vorige studie maar doen het nog net beter dan het gemiddelde voor TSO3.

Schoolverlaters uit de studiegebieden 'Sport' (673 sv), 'Chemie' (509 sv) en 'Fotografie' (46 sv) hebben een kans van 1 op 7 om na 1 jaar werkzoekend te zijn en dat is net boven het gemiddelde voor dit niveau.

Wie 'Mode' (104 sv), 'Toerisme' (700 sv), 'Handel' (3.313 sv) of 'Grafische technieken' (332 sv) studeerde ziet zijn kansen op werk verder afnemen tot 1 op 6 na 1 jaar.

Voor schoolverlaters uit het studiegebied 'Geen studiegebied' (20 sv) bedraagt het rest% 25% maar gezien het geringe aantal kunnen we hier weinig conclusies aan verbinden.

In de studierichtingen 'Computergestuurde mechanische productietechnieken (7j)' (42 sv), 'Farmaceutisch-technisch assistent' (68 sv), 'Koel- en warmtechnieken' (34 sv), 'Administratie vrije beroepen (7j)' (30 sv), 'Podiumtechnieken' (27 sv), 'Toegepaste autotechnieken (7j)' (51 sv), 'Animatie in ouderenzorg (7j)' (23 sv) en 'Landbouwmechanisatie (7j)' (43 sv) blijft het rest% onder 5% wat een schitterend resultaat is.

Het gaat hier telkens over richtingen met een beperkt aantal schoolverlaters.

In de richtingen 'Dentaaltechnieken en suprastructuren (7j)' (20 sv) en 'Landbouwtechnieken' (56 sv) verloopt de overgang naar de arbeidsmarkt ook zeer vlot.

Minder goed vergaat het schoolverlaters uit de richtingen 'Boekhouden - Informatica' (650 sv), 'Elektronische installatietechnieken' (83 sv), 'Elektriciteit - Elektronica' (139 sv), 'Multimediatechnieken' (170 sv) en 'Chemie' (107 sv). De kans om na 1 jaar werkzoekend te zijn loopt voor deze schoolverlaters reeds op tot ca 20%.

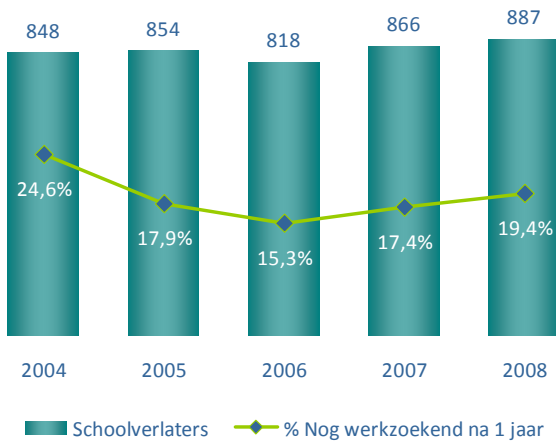
Ook 'Informaticabeheer' (415 sv) biedt niet zo'n vlotte opstap naar de arbeidsmarkt met een rest% van 21%.

1 op 4 schoolverlaters uit de richtingen 'Dierenzorgstechnieken' (50 sv), 'Sociale en militaire wetenschappen' (20 sv) en 'Topsport' (27 sv) is na 1 jaar werkzoekend maar het gaat hier steeds over kleine aantallen.

Van wie de arbeidsmarkt betrad na het volgen van 'Drukvoorbereidingstechnieken' (23 sv) was nog meer dan 1 op 3 werkzoekend na 1 jaar en ook het opdoen van werkervaring bleek een groot probleem. Gelukkig gaat het ook hier over weinig schoolverlaters.

KSO3

Aantal schoolverlaters	887
Aantal ingeschreven VDAB	685
Nog werkzoekend na 1 jaar	172
Restpercentage	19,4%
Zonder werkervaring	6,0%

In dit niveau vinden wij de schoolverlaters terug na het beëindigen van het 2de of 3de jaar van de 3de graad van het KSO3.

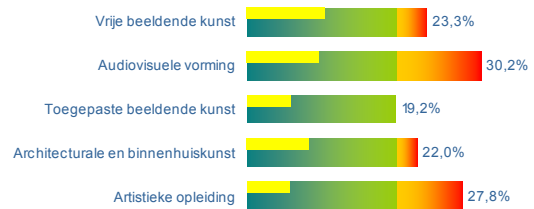
Studenten die in het hoger onderwijs hun studies voortijdig hebben stopgezet maar voordien KSO3 hadden beëindigd, worden eveneens in rekening gebracht.

Het aantal schoolverlaters dat de arbeidsmarkt betreedt na het volgen van een opleiding in het KSO3 wijzigt nauwelijks.

Het rest% dat in tegenstelling tot andere studieniveaus reeds een stijgende trend vertoonde in de vorige studie neemt nog licht toe. Het is echter nog ver verwijderd van de toestand 4 jaar geleden toen de kans om na 1 jaar werkzoekend te zijn 1 op 4 bedroeg in het KSO3.

Grootste instroom op de arbeidsmarkt

Mannen

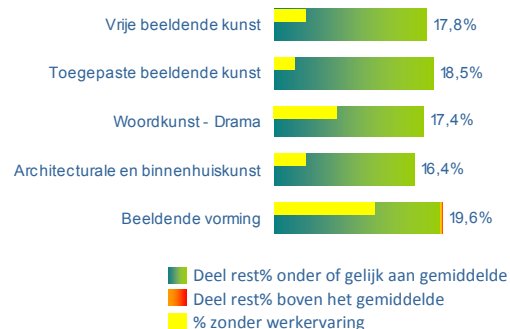
Vanuit het KSO3 noteren wij de grootste instroom van mannelijke schoolverlaters uit de richting 'Vrije beeldende kunst' (60 sv). 1 op 4 van deze schoolverlaters is na 1 jaar werkzoekend.

'Audiovisuele vorming' (53 sv) doet het met een rest% van 30,2% nog een stuk slechter.

Bij 'Toegepaste beeldende kunst' (52 sv) en 'Architecturale en binnenhuiskunst' (50 sv) hebben mannen dan weer een kans van circa 1 op 5 om na 1 jaar werkzoekend te zijn.

Het rest% van 'Artistieke opleiding' (36 sv) ligt in de lijn van de andere opleidingen.

Vrouwen

Net als bij de mannen komt ook bij de vrouwen de grootste instroom uit de richting 'Vrije beeldende kunst' (107 sv) maar de vrouwen vinden veel vlotter aansluiting met de arbeidsmarkt.

'Toegepaste beeldende kunst' (81 sv) en 'Woordkunst - Drama' (69 sv) doen het eveneens net beter dan het gemiddelde voor dit niveau.

'Architecturale en binnenhuiskunst' (55 sv) biedt de beste aansluiting met de arbeidsmarkt in deze top 5 maar toch zijn hier nog 1 op 6 vrouwelijke schoolverlaters werkzoekend na 1 jaar.

Wie op de arbeidsmarkt komt na het volgen van 'Beeldende vorming' (51 sv) heeft als vrouw 1 kans op 5 om na 1 jaar werkzoekend te zijn.

Studiegebieden

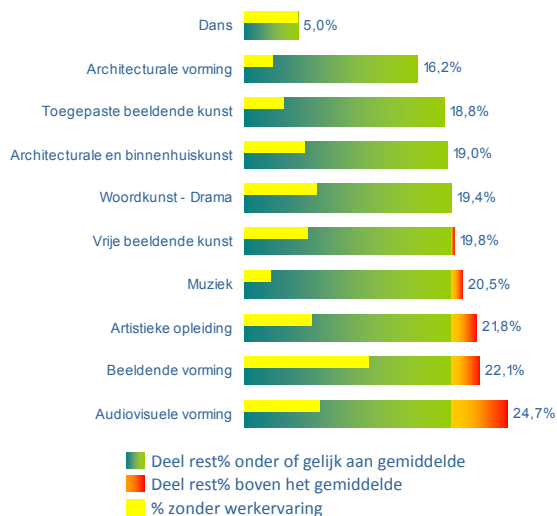
Het KSO3 telt slechts 2 studiegebieden met minstens 20 schoolverlaters.

In het studiegebied 'Podiumkunsten' (171 sv) is 1 op 6 schoolverlaters werkzoekend 1 jaar na het verlaten van de school.

In het studiegebied 'Beeldende kunsten' (702 sv) loopt het risico om na 1 jaar werkzoekend te zijn reeds op tot 1 op 5.

Circa 6% van de schoolverlaters uit de beide studiegebieden hebben ook nog geen werkervaring opgedaan na 1 jaar.

Studierichtingen

Slechts een beperkt aantal richtingen telt meer dan 20 schoolverlaters.

'Dans' (20 sv) biedt de beste kansen maar omwille van het klein aantal schoolverlaters is voorzichtigheid geboden.

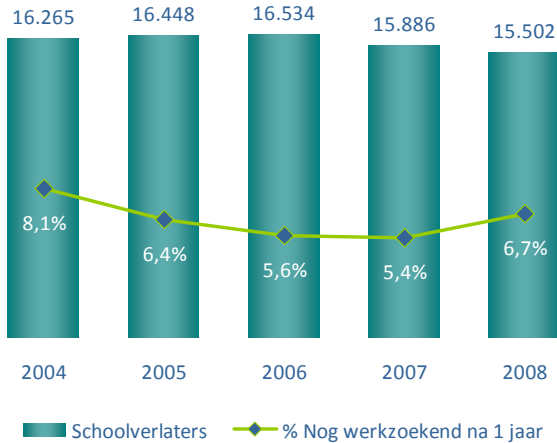
'Architecturale vorming' (37 sv) haalt een rest% van 16,2% terwijl in de richtingen 'Toegepaste beeldende kunst' (133 sv), 'Architecturale en binnenhuiskunst' (105 sv), 'Woordkunst - Drama' (103 sv), 'Vrije beeldende kunst' (167 sv) en 'Muziek' (39 sv) het rest% oploopt en schommelt rond 20%.

Het rest% in de opleidingen 'Artistieke opleiding' (78 sv) en 'Beeldende vorming' (68 sv) schommelt rond 22%.

Wie 'Audiovisuele vorming' (85 sv) studeerde ziet het risico om na 1 jaar werkzoekend te zijn oplopen naar 1 op 4.

PBA

Aantal schoolverlaters	15.502
Aantal ingeschreven VDAB	13.552
Nog werkzoekend na 1 jaar	1.044
Restpercentage	6,7%
Zonder werkervaring	1,3%

In dit niveau vinden wij de schoolverlaters terug na het beëindigen van een opleiding tot professionele bachelor.

Ook studenten die studies in het hoger onderwijs hebben stopgezet, maar voordien een diploma professionele bachelor behaalden worden in aanmerking genomen.

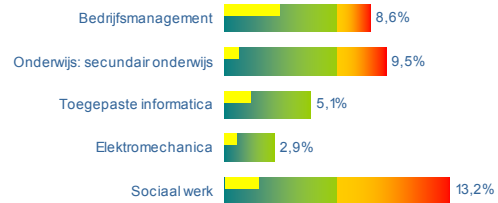
Het aantal schoolverlaters dat zich aanbiedt op de arbeidsmarkt na het behalen van een professionele bachelor neemt af.

Onder invloed van de crisis wordt het ook vanuit dit niveau iets moeilijker om snel werk te vinden maar de vooruitzichten blijven niettemin zeer goed.

Ook in dit niveau ligt het rest% nog gevoelig onder het niveau van dat van 4 jaar geleden.

Grootste instroom op de arbeidsmarkt

Mannen

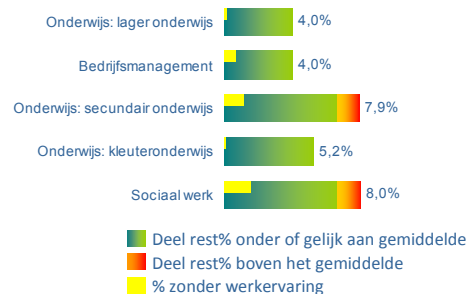
De grootste instroom op de arbeidsmarkt bij de mannen komt voor rekening van de opleiding 'Bedrijfsmanagement' (988 sv) dat echter minder vlot toegang biedt tot de arbeidsmarkt dan gemiddeld voor dit niveau.

De opleiding 'Onderwijs: secundair onderwijs' (706 sv) doet het nog minder goed en flirt met een rest% van 10%.

'Toegepaste informatica' (513 sv) en 'Elektromechanica' (381 sv) bieden wel een zeer goede opstap voor mannelijke professionele bachelors.

'Sociaal werk' (295 sv) moet dan weer een forse stap terugzetten met een rest% van 13,2%, wat hoog is voor dit niveau.

Vrouwen

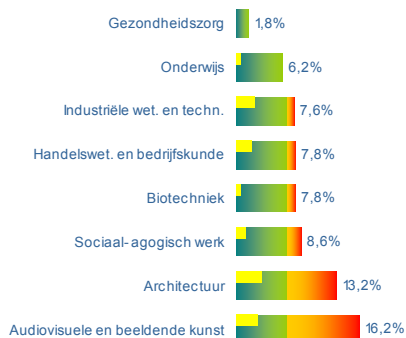

'Onderwijs: lager onderwijs' (1.309 sv) en 'Bedrijfsmanagement' (1.083 sv) zijn de toppers bij de vrouwen in dit niveau. Beide opleidingen bieden een zeer goede opstap naar de arbeidsmarkt.

Ook 'Onderwijs: secundair onderwijs' (1.015 sv) dat minder goed scoort en 'Onderwijs: kleuteronderwijs' (918 sv) dat wel goede kansen biedt zijn favoriete opleidingen voor vrouwelijke bachelors.

'Sociaal werk' (899 sv) haalt een rest% van 8% wat boven het gemiddelde is voor dit niveau. Vrouwen doen het in deze opleiding wel een heel stuk beter dan hun mannelijke collega's.

Studiegebieden

Er zijn 8 studiegebieden in het niveau professionele bachelor die minstens 20 schoolverlaters tellen. 2 studiegebieden halen een rest% beneden het gemiddelde voor dit niveau.

Absolute top is het studiegebied 'Gezondheidszorg' (2.223 sv) dat met een rest% van 1,8% ronduit schitterende kansen biedt op de arbeidsmarkt.

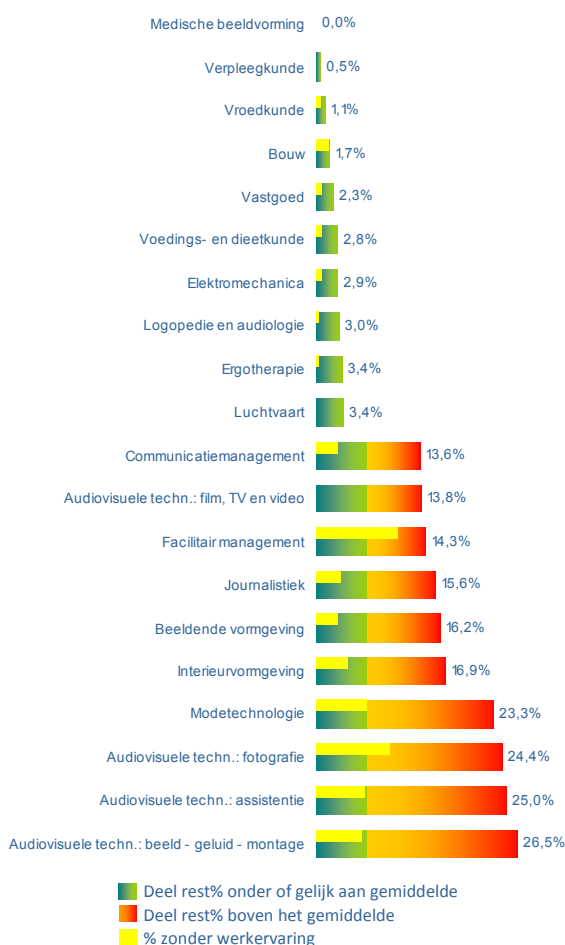
Het studiegebied 'Onderwijs' (4.160 sv) biedt ook betere kansen op een job dan gemiddeld voor dit niveau.

Het rest% in de studiegebieden 'Industriële wetenschappen en technologie' (1.753 sv), 'Handelswetenschappen en bedrijfskunde' (4.509 sv), 'Biotechniek' (384 sv) en 'Sociaal agogisch werk' (2.096 sv) schommelt rond 8% en doet het daarmee iets minder goed dan gemiddeld voor dit niveau.

'Architectuur' (326 sv) haalt een rest% van 13,2% wat fors boven het gemiddelde ligt en een serieuze terugval betekent in vergelijking met de vorige studie (3%).

Audiovisuele en beeldende kunst' (37 sv) haalt met een rest% van 16,2% net hetzelfde resultaat als in de vorige studie maar het betreft een klein studiegebied.

Opleidingen

In de opleiding 'Medische beeldvorming' (27 sv) is na 1 jaar niemand nog werkzoekend.

Ook in de opleidingen 'Verpleegkunde' (1.065 sv), 'Vroedkunde' (185 sv) en 'Bouw' (59 sv) is na 1 jaar amper nog een werkzoekende schoolverlater te vinden.

Nog tal van andere opleidingen in dit niveau zoals 'Vastgoed' (129 sv), 'Voedings- en dieetkunde' (141 sv), 'Elektromechanica' (381 sv), 'Logopedie en audiologie' (236 sv), 'Ergotherapie' (352 sv) en 'Luchtvaart' (29 sv) bieden een uiterst vlotte overgang van school naar werk.

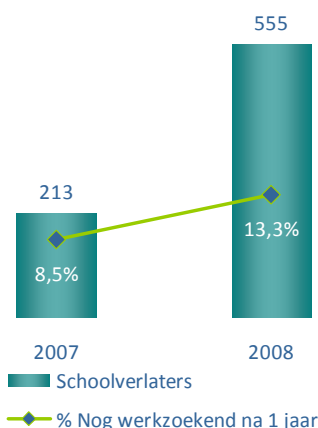
Uiteraard zijn er ook in dit niveau opleidingen die minder goed aansluiten bij de vraag van de arbeidsmarkt.

Wie opleiding 'Communicatiemanagement' (425 sv), 'Audiovisuele technieken: film, TV en video' (29 sv) of 'Facilitair management' (28 sv) volgde loopt een risico van 1 op 7 om na 1 jaar werkzoekend te zijn.

Dit risico loopt verder op naar 1 op 6 voor wie de opleiding 'Journalistiek' (314 sv), 'Beeldende vormgeving' (37 sv) of 'Interieurvormgeving' (195 sv) volgde.

'Modetechnologie' (30 sv), 'Audiovisuele technieken: fotografie' (41 sv), 'Audiovisuele technieken: assistentie' (32 sv) en 'Audiovisuele technieken: beeld - geluid - montage' (34 sv) halen restpercentages die atypisch hoog liggen voor dit niveau.

Aantal schoolverlaters	555
Aantal ingeschreven VDAB	402
Nog werkzoekend na 1 jaar	74
Restpercentage	13,3%
Zonder werkervaring	5,0%

In dit niveau vinden wij de schoolverlaters terug na het beëindigen van een academische bacheloropleiding.

Ook studenten die studies in het hoger onderwijs hebben stopgezet, maar voordien een diploma van academische bachelor behaalden worden in aanmerking genomen.

In deze studie wordt voor de tweede maal gerapporteerd over het niveau academische bachelor.

Het aantal schoolverlaters dat zich aanbiedt op de arbeidsmarkt met een academische bacheloropleiding is ten opzichte van de vorige studie meer dan verdubbeld.

Ook het risico om na 1 jaar werkzoekend te zijn is voor schoolverlaters uit dit niveau sterk toegenomen.

Omwille van de kleine absolute aantallen werd de verdere bespreking beperkt tot de studiegebieden.

Grootste instroom op de arbeidsmarkt

Mannen

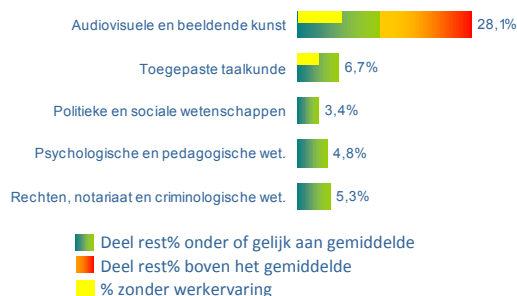
Het studiegebied 'Handelswetenschappen en bedrijfskunde' (38 sv) levert de grootste instroom naar de arbeidsmarkt. De kansen op werk zijn redelijk.

'Audiovisuele en beeldende kunst' (32 sv) doet het dan weer veel slechter wat niet verwonderlijk is gezien de slechte prognose voor wie zijn studie wel afmaakt.

'Godgeleerdheid, godsdienstwetenschappen en kerkelijk recht' (28 sv) profiteert van het structurele tekort aan masters in deze opleiding.

'Rechten, notariaat en criminologische wetenschappen' (27 sv) en 'Industriële wetenschappen en technologie' (25 sv) vervolledigen deze top 5.

Vrouwen

'Audiovisuele en beeldende kunst' (57 sv) stuurt vrij veel vrouwen naar de arbeidsmarkt met een onvoltooide opleiding. De kansen op een job zijn ronduit slecht.

De andere opleidingen in deze top 5, 'Toegepaste taalkunde' (30 sv), 'Politieke en sociale wetenschappen' (28 sv), 'Psychologische en pedagogische wetenschappen' (21 sv) en 'Rechten, notariaat en criminologische wetenschappen' (19 sv) bieden duidelijk veel betere kansen voor vrouwelijke schoolverlaters.

Studiegebieden

12 studiegebieden tellen minstens 20 schoolverlaters.

Er zijn weinig studiegebieden met een betekenisvol aantal schoolverlaters zodat vergelijkingen maken op basis van restpercentages zekere gevaren inhoudt.

Aangezien het studies betreft die eigenlijk niet af zijn is een duidelijke link tussen opleiding en job zeker niet voor de hand liggend.

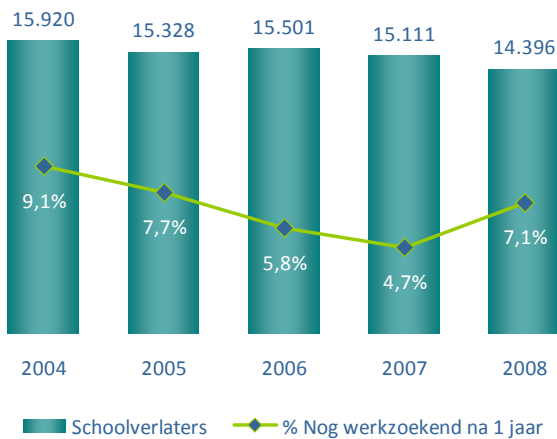
Schoolverlaters uit het studiegebied 'Godgeleerdheid, godsdienstwetenschappen en kerkelijk recht' (29 sv) profiteren duidelijk van het structurele tekort aan masters uit deze opleiding.

'Wetenschappen' (28 sv) maakt ook een goede beurt, voor een deel te danken aan de verlenging van de studieduur in dit studiegebied.

Taal- en letterkunde' (20 sv) en 'Audiovisuele en beeldende kunst' (89 sv) maken een slechte beurt.

Aantal schoolverlaters	14.396
Aantal ingeschreven VDAB	11.211
Nog werkzoekend na 1 jaar	1.027
Restpercentage	7,1%
Zonder werkervaring	2,1%

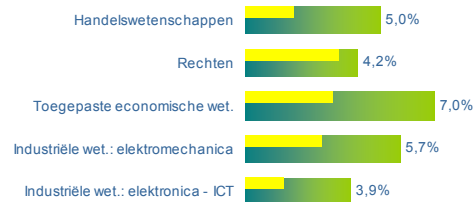
In dit niveau vinden wij alle schoolverlaters terug die een masterdiploma behaalden. Wie nog een master na master volgde, wordt teruggezet naar de gevolgde basisopleiding.

Het aantal masters dat zich aanbood op de arbeidsmarkt is gedaald onder invloed van de studieduurverlenging van een aantal opleidingen .

Onder invloed van de crisis is ook een einde gekomen aan de dalende trend van het rest% voor schoolverlaters met een masterdiploma. Het rest% is in deze studie toch nog een eind verwijderd van het niveau van 4 jaar geleden.

Grootste instroom op de arbeidsmarkt

Mannen

De grootste instroom van mannelijke masters op de arbeidsmarkt betreft allemaal opleidingen die beter dan gemiddeld kansen bieden op werk in dit niveau.

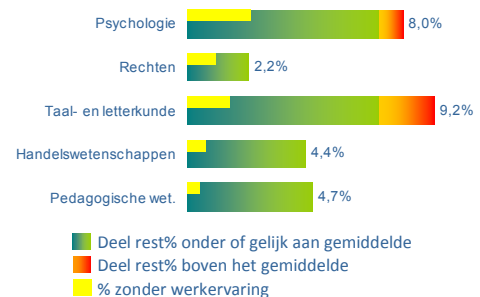
'Handelswetenschappen' (499 sv) en 'Rechten' (431 sv) zijn goed voor de meeste mannelijke schoolverlaters in dit niveau en bieden mooie perspectieven.

'Toegepaste economische wetenschappen' (428 sv) dat nu een rest% van 7% haalt valt sterk terug tegenover de vorige studie (Rest%: 1,2%).

'Industriële wetenschappen: elektromechanica' (419 sv) biedt goede kansen maar levert toch ook sterk in t.o.v. vorige studie (rest%: 0,9%).

'Industriële wetenschappen: elektronica - ICT' (281 sv) tenslotte blijft een goede opleiding ook al moet deze ook een stapje terugzetten in vergelijking met vorige studie.

Vrouwen

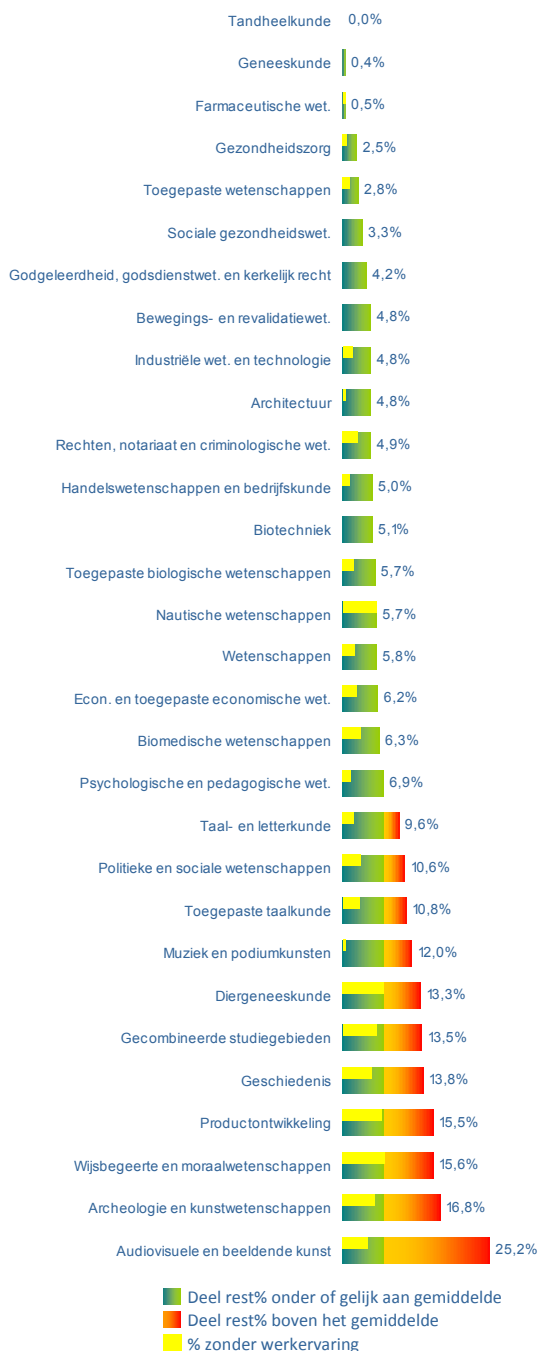
De meeste vrouwelijke masters die instromen studeerden 'Psychologie' (677 sv). Zij hebben een meer dan gemiddeld risico voor dit niveau om na 1 jaar werkzoekend te zijn.

'Rechten' (581 sv) biedt heel wat betere perspectieven en vrouwen doen het vanuit deze opleiding beter dan mannen.

Wie 'Taal- en letterkunde' (437 sv) studeerde heeft het heel wat moeilijker om aan de bak te komen.

'Handelswetenschappen' (435 sv) en Pedagogische wetenschappen' (408 sv) tellen veel vrouwelijke schoolverlaters en bieden uitstekend aansluiting met de arbeidsmarkt.

Studiegebieden

De masteropleidingen tellen 30 studiegebieden met minstens 20 schoolverlaters. 19 studiegebieden bieden beter dan gemiddelde kansen voor dit niveau op een snelle intrede op de arbeidsmarkt.

In het studiegebied 'Tandheelkunde' (39 sv) is geen enkele schoolverlater werkzoekend na 1 jaar maar dat is geen verrassing.

'Geneeskunde' (465 sv) en Farmaceutische wetenschappen' (212 sv) halen een rest% van niet eens 1%.

In de studiegebieden 'Gezondheidszorg' (120 sv), 'Toegepaste wetenschappen' (825 sv) en 'Sociale gezondheidswetenschappen' (182 sv) is het risico om na 1 jaar werkzoekend te zijn kleiner dan 1 op 30.

Minder dan 1 op 20 schoolverlaters zijn na 1 jaar werkzoekend in de studiegebieden 'Godgeleerdheid, godsdienstwetenschappen en kerkelijk recht' (24 sv), 'Bewegings- en revalidatiewetenschappen' (440 sv), 'Industriële wetenschappen en technologie' (1.443 sv), 'Architectuur' (376 sv) en 'Rechten, notariaat en criminologische wetenschappen' (1.369 sv).

Wie 'Handelswetenschappen en bedrijfskunde' (1.055 sv) of 'Biotechniek' (117 sv) studeerde was in 5% van de gevallen nog werkzoekend na 1 jaar.

De studiegebieden 'Toegepaste biologische wetenschappen' (423 sv), 'Nautische wetenschappen' (35 sv), 'Wetenschappen' (569 sv), 'Economische en toegepaste economische wetenschappen' (1.358 sv), 'Biomedische wetenschappen' (127 sv) en 'Psychologische en pedagogische wetenschappen' (1.458 sv) bieden allemaal betere instapmogelijkheden op de arbeidsmarkt dan het gemiddelde voor dit niveau.

'Taal- en letterkunde' (582 sv), 'Politieke en sociale wetenschappen' (1.079 sv) en 'Toegepaste taalkunde' (416 sv) houden een risico op werkzoekend zijn in van 1 op 10 na 1 jaar.

Wie opteerde voor een opleiding in de studiegebieden 'Muziek en podiumkunsten' (175 sv), 'Diergeneeskunde' (158 sv), 'Gecombineerde studiegebieden' (185 sv) of 'Geschiedenis' (333 sv) heeft heel wat moeite om aansluiting met de arbeidsmarkt te vinden.

Nog slechter vergaat het schoolverlaters uit de studiegebieden 'Productontwikkeling' (58 sv), 'Wijsbegeerte en moraalwetenschappen' (109 sv) en 'Archeologie en kunstwetenschappen' (196 sv). Hun risico om na 1 jaar werkzoekend te zijn loopt op tot circa 1 op 6.

Afstuderen en werk zoeken met een masterdiploma in de 'Audiovisuele en beeldende kunst' (468 sv) is al helemaal geen sinecure. Na 1 jaar is 1 op 4 van deze schoolverlaters werkzoekend wat voor dit niveau niet anders dan als rampzalig kan omschreven worden.

Opleidingen

Voor 6 masteropleidingen is het na 1 jaar tevergeefs zoeken naar een werkzoekende schoolverlater.

'Ingenieurswetenschappen: elektrotechniek(ICT)' (110 sv), 'Wiskunde' (69 sv), 'Chemie' (55 sv), 'Tandheelkunde' (39 sv), 'TEW: Handelsingenieur in de beleidsinformatica' (28 sv) en 'Gezondheidsvoorlichting en -bevordering' (21 sv) boden voor alle gediplomeerden een job binnen het jaar na afstuderen.

'Geneeskunde' (369 sv), 'Farmaceutische zorg' (212 sv), 'Revalidatiewetenschappen en kinesitherapie' (201 sv) en Bio-ingenieurswetenschappen: cel- en geventchnologie' (105 sv) bieden eveneens uitstekende kansen op de arbeidsmarkt met een rest% gelijk aan of minder dan 1%.

Uiteraard zijn er ook bij de masters een aantal opleidingen die niet zo makkelijk toegang verlenen tot de arbeidsmarkt.

Wie de school verlaat met een diploma 'Oosterse talen en culturen' (22 sv), 'Conservatie en restauratie' (22 sv), 'Kunstwetenschappen en archeologie' (26 sv) of 'Management' (25 sv) of 'Archeologie' (59 sv) loopt een risico van ca 1 op 5 om na 1 jaar werkzoekend te zijn.

Wie koos voor 'Moraalwetenschappen' (28 sv), Sociale en culturele antropologie' (40 sv), 'Beeldende kunsten' (359 sv) of 'Drama' (24 sv) staat voor een dikwijls lange en moeilijke zoektocht naar werk.

Meer dan 1 op 3 schoolverlaters met een masterdiploma 'Audiovisuele kunsten' (80 sv) is werkzoekend 1 jaar na het afstuderen. Voor dit niveau is dit zonder meer rampzalig.

De link met de arbeidsmarkt

- ▶ Nog steeds verlaten een groot aantal jongeren de school op niet meer leerplichtige leeftijd nadat ze **maximaal de 1ste graad** (Max. SO1) van het secundair onderwijs hebben afgemaakt. In deze studie gaat het over 1.625 personen waarvan het grootste deel jongens.

Onder invloed van de economische crisis nemen hun kansen om snel aan de slag te gaan sterk af. Met een rest% van 37,5% bevinden zij zich nu weer op het niveau van 4 jaar geleden.

- ▶ Ook het feit dat na 1 jaar 10% van deze jongeren nog geen werkervaring heeft opgedaan is zorgwekkend.

De **leertijd** is traditioneel een studieniveau dat het best presteert bij de laaggeschoolden en dat is dit keer niet anders. Toch laat de crisis in dit niveau zijn sporen na, het rest% stijgt uit boven dat van 4 jaar geleden. De daling van het aantal schoolverlaters de laatste jaren zet zich in deze studie niet door.

Positief voor de leertijd is dan weer dat minder dan 3% van de schoolverlaters geen werkervaring konden opdoen wat een zeer goed resultaat kan genoemd worden.

De leertijd blijft toch voornamelijk afgestemd op mannen, vrouwen vinden we hoofdzakelijk terug in 'Personenverzorging' dat goede mogelijkheden biedt op de arbeidsmarkt.

Ondanks de crisis houden mannen goed stand in de 'Bouw' en 'Voertuigen en metaal', de 2 meest bevolkte studiegebieden.

- ▶ 'Verkoop en marketing' is zowel bij mannen als vrouwen zeer in trek maar de kansen op een job zijn eerder beperkt.

Met een rest% van meer dan 40% wordt het **deeltijds beroepssecundair onderwijs** (DBSO) meer en meer bevestigd in zijn rol van bodem van de waterval in het secundair onderwijs.

In dit niveau kunnen we nog moeilijk spreken van goed presterende studiegebieden, het minst slecht presterende studiegebied 'Bouw', haalt nog steeds een rest% van 32,7%.

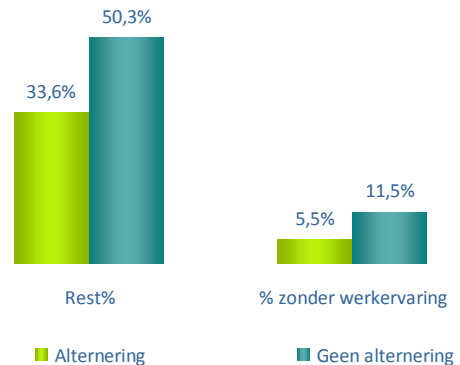
Andere populaire studiegebieden, 'Voeding-Horeca', 'Transport' en 'Handel en administratie' kampen bij de mannen met restpercentages die nauwelijks onder 50% blijven.

Bij de vrouwen die 'Personenzorg' volgden is na 1 jaar ook nog bijna de helft werkzoekend.

In het studiegebied 'Onderhoud' is na 1 jaar zelfs nog meer dan de helft werkzoekend.

Dit studieniveau blijft kampen met een publiek dat dikwijls ongemotiveerd wacht tot schoollopen niet langer verplicht is. De motivatie om een resultaat te behalen is dan ver weg en het DBSO is ook een laatste toevlucht voor afhakers uit de leertijd die niet meer kunnen aarden in het voltijds onderwijs.

Eens te meer stellen wij vast dat een volwaardige alternatieven leren en werken soelaas kan brengen, zelfs in tijden van crisis, zonder daarom te gewagen van goede kansen op een vlotte instroom op de arbeidsmarkt. Onderstaande grafiek maakt dit duidelijk.

Een derde van de schoolverlaters uit het DBSO die leren en werken konden combineren zijn na 1 jaar werkzoekend. Wie de werkcomponent moest missen is in de helft van de gevallen nog werkzoekend na 1 jaar.

Een al of niet volwaardige alternatieven is ook bepalend voor het opdoen van werkervaring. Van wie in zijn opleiding leren en werken kon combineren heeft 5,5% na 1 jaar geen werkervaring kunnen opdoen. Bij wie de werkcomponent moest missen ligt dit aandeel ruim twee maal hoger.

- ▶ Het aantal schoolverlaters uit het **algemeen secundair onderwijs van de 2de graad** (ASO2) bevindt zich op het hoogste peil in 5 jaar maar blijft al bij al beperkt. Hoewel deze schoolverlaters hun studies niet afmaakten, zij stopten na het 4de of 5de jaar van het ASO, brengen zij toch een zekere bagage mee. Als zij niet al te veeleisend zijn vooral qua loon en arbeidsvoorwaarden vinden zij nog vrij vlot hun weg op de arbeidsmarkt.

Deze schoolverlaters beschikken meestal nog over een zeker groeipotentieel wat hen toelaat door te groeien in een job of later nog bijkomende opleiding(en) te volgen.

- ▶ Ook in het **beroepssecundair onderwijs van de 2de graad** (BSO2) merken wij dat het rest% onder invloed van de crisis weer opveert tot quasi het niveau van 4 jaar geleden.

Dat deze slechte aansluiting met de arbeidsmarkt ook samengaat met een hoog aandeel schoolverlaters die na 1 jaar nog geen enkele werkervaring konden opdoen is een bijkomende zorg.

Wie in het BSO2 een opleiding 'Bouw' volgde komt nog het beste weg hoewel dit wel erg relatief is met een rest% van bijna 30%.

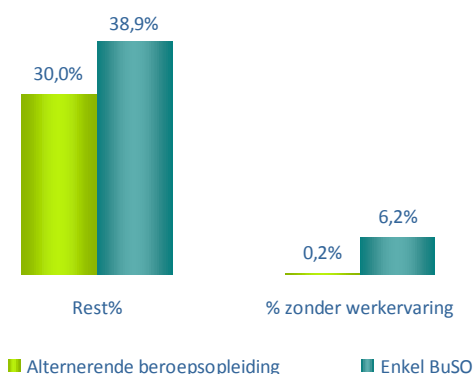
Andere opleidingen die, voor wie zijn studies wel afmaakt goede kansen bieden op werk, blijken voor deze schoolverlaters niet direct een vlotte opstap naar de arbeidsmarkt in te houden. We denken in dit verband aan 'Land- en tuinbouw', 'Voeding', 'Hout', 'Mechanica-Elektriciteit' en 'Personenzorg'.

Andere richtingen die zelfs voor gekwalificeerden problematisch zijn in het beroepsonderwijs bieden al helemaal slechte perspectieven als men zijn studie zelfs niet afmaakt. We denken dan bv aan 'Handel', 'Grafische technieken' en 'Mode'.

In de rapportering over het BSO2 zitten zowel de resultaten van het regulier beroepsonderwijs als deze van het BuSO. Het is echter niet zo dat de resultaten van het BuSO verantwoordelijk zouden zijn voor de mindere prestatie van dit studieniveau, het tegendeel is waar.

Als we het BuSO en de ABO (Alternerende BeroepsOpleiding) samen nemen dan verloopt de aansluiting voor deze schoolverlaters vlotter dan voor deze uit het reguliere BSO.

In onderstaande grafiek zien we ook voor het BuSO en de ABO dat een mengvorm van leren en werken een garantie is voor een vlottere opstap van school naar werk.

Wie de school verliet na het volgen van een opleiding in het BuSO loopt een risico van bijna 4 op 10 om na 1 jaar werkzoekend te zijn. Wie na het BuSO nog een jaartje ABO volgde ziet zijn kansen op een job daardoor gevoelig toenemen. Het rest% voor deze groep bedraagt 30%. Ingevolge een gewijzigde reglementering zijn leerlingen die een ABO volgen reeds tijdens hun opleiding ingeschreven als werkzoekende. Een vergelijking van het aandeel zonder werkervaring is hier dan ook niet relevant.

Samenvattend zou men voor dit niveau kunnen stellen dat schoolverlaters uit het BuSO maar zeker uit de ABO over (sleutel)vaardigheden beschikken die voor werkgevers een voldoende compensatie betekenen voor hun beperktere mogelijkheden op andere vlakken.

- ▶ Hoewel schoolverlaters uit het **technisch secundair onderwijs van de 2de graad** (TSO2) veel betere vooruitzichten hebben dan hun collega's uit het BSO2, moeten zij toch ook een flinke stap terugzetten. De dalende trend van het rest% de laatste 2 jaren is nu weer omgebogen naar een sterke stijging. Je studie niet afmaken laat ook in dit niveau zijn sporen na als het economisch allemaal wat minder goed gaat.

In dit niveau waar mannen prominent aanwezig zijn, is motivatie en werkattitude in veel gevallen belangrijker dan vakkennis.

Hoewel een aantal van deze schoolverlaters ongetwijfeld nog groeipotentieel heeft, krijgen zij zware concurrentie van collega's die hun studie wel afmaakten.

- ▶ Het **kunstsecundair onderwijs van de 2de graad** (KSO2) is het kleinste studieniveau in deze studie. De aansluiting met de arbeidsmarkt verloopt ook hier wat minder vlot dan in de vorige studie maar valt al bij al nog mee.

Gezien het zeer beperkt aantal schoolverlaters is het niet mogelijk om betrouwbare conclusies te trekken uit de resultaten.

- ▶ In het **algemeen secundair onderwijs van de 3de graad** (ASO3) is 1 op 7 schoolverlaters werkzoekend na 1 jaar. Daarmee ligt het rest% schijnbaar in lijn met dat van het TSO. Toch is enige nuancering geboden.

Het dept. Onderwijs beschouwt iemand als schoolverlater als hij of zij niet meer ingeschreven is in een onderwijsinstelling die onder haar bevoegdheid valt. Als zo iemand in het buitenland verder studeert wordt hij/zij ten onrechte als schoolverlater beschouwd. Deze werkwijze levert voor het ASO een ietwat opgesmukt resultaat op, de resultaten lijken beter dan wat ze in de realiteit zijn. In het geval van ASO3 zullen de werkelijke resultaten zich dus eerder situeren in de buurt van deze van het beroepsonderwijs.

Deze bemerking brengt er ons toe om te stellen dat ASO niet echt voorbereidt op de arbeidsmarkt.

Ongeveer 2 op 3 ASO'ers hebben een poging ondernomen in het hoger onderwijs maar zijn er om allerlei redenen niet in geslaagd deze tot een goed einde te brengen. 1 op 3 ASO'ers besloot om met een secundair diploma op zak werk te zoeken.

Omdat deze schoolverlaters, waarvan er een aantal uit 'sterke' richtingen komen, toch nog een aanzienlijk groeipotentieel hebben, kunnen zij mits de nodige inspanningen hun positie op de arbeidsmarkt nog gevoelig verbeteren. Bij de instap zullen zij zich echter soepel moeten opstellen zowel naar inhoud van de job als naar arbeidsvoorwaarden.

Voor deze groep van schoolverlaters die geen van allen echt arbeidsmarktgericht onderwijs genoten hebben, spelen sleutelvaardigheden en persoonskenmerken dikwijls een doorslaggevende rol in de zoektocht naar werk.

► Het aantal schoolverlaters in het **beroepssecundair onderwijs van de 3de en 4de graad** (BSO3 & BSO4) blijft over de jaren heen vrij constant. Ook deze schoolverlaters ontsnappen niet aan de gevolgen van de economische crisis. Het rest% in dit niveau neemt globaal toe met 65% maar opmerkelijk zijn het vooral de mannen die het slachtoffer zijn.

Terwijl het rest% bij de vrouwen stijgt van 11% in de vorige studie naar 14,5% nu (+ 32%) stellen wij bij de mannen een toename vast van 8,1% naar 16,8% of meer dan een verdubbeling.

In het beroepsonderwijs maken mannen en vrouwen dan ook veelal andere keuzes die in een slecht economisch klimaat duidelijk niet in het voordeel van de mannen spelen.

De grootste instroom op de arbeidsmarkt (12,1%) komt zowel bij mannen als vrouwen uit het 7de jaar 'Kantooradministratie en gegevensbeheer' maar scheert geen hoge toppen. Ook de andere opleidingen uit het studiegebied 'Handel' bieden niet direct goede perspectieven zodat men zich kan afvragen met welke ambities deze schoolverlaters op de arbeidsmarkt komen.

In het studiegebied 'Auto' is een duidelijke scheidingslijn tussen 6de en 7de jaren sterk in het voordeel van deze laatste.

Uitgezonderd 'Decoratie en restauratie schilderwerk (7j)' en 'Schilderwerk en decoratie' halen alle opleidingen uit het studiegebied 'Bouw' een goed resultaat.

Uitgezonderd 'Decor en standenbouw (7j)' doen alle opleidingen uit het studiegebied 'Decoratieve technieken' het slecht. Opleidingen uit dit studiegebied doen het nu al jaren minder goed dan het gemiddelde voor dit niveau.

We kunnen ook niet nalaten nog maar eens te wijzen op het feit dat een opleiding als 'Naamloos leerjaar' weinig houvast biedt naar oriëntatie op de arbeidsmarkt. Bijna 1.000 schoolverlaters bieden zich aan op de arbeidsmarkt vanuit deze opleiding maar wat stelt het nu precies voor? Deze opleiding blijkt dan ook niet direct de ideale opstap naar de arbeidsmarkt te zijn.

De opleidingen uit het studiegebied 'Grafische technieken' leiden ook al jaren moeilijk toe naar werk. De complexiteit en de sterk toegenomen automatisering zorgen voor een vraag naar hoger geschoold personeel. Dat door rationalisaties ook de tewerkstelling in de sector is afgenomen zorgt voor een bijkomende handicap voor deze schoolverlaters.

'Houtbewerking' doet het over het algemeen goed in het beroepsonderwijs. Enkel 'Restauratie van meubelen (7j)' en 'Houtbewerking', een zesjarige opleiding laten het danig afweten.

De opleidingen uit het studiegebied 'Koeling en warmte' blijven het ook in deze studie weer goed doen. Het betreft hoofdzakelijk opleidingen in 'Centrale verwarming en sanitair (104 sv)' maar ook het 7de jaar 'Koeltechnische installaties' (40 sv) en 'Verwarmingsinstallaties (7j)' (193 sv) kan fraaie cijfers voorleggen.

'Land- en tuinbouw' stuurt niet zoveel schoolverlaters naar de arbeidsmarkt maar er is een grote variatie aan opleidingen. Uitgezonderd 'Tuinbouw' en 'Dierenzorg', dat nochtans toeleidt naar een knelpuntberoep, bieden al deze opleidingen mooie kansen op werk.

In het studiegebied 'Lichaamsverzorging' doet 'Haarzorg' het niet zo goed. Wie er nog een 7de jaar 'Haarstilist' bijneemt ziet zijn risico om na 1 jaar werkzoekend te zijn halveren.

Het studiegebied 'Maritieme opleidingen' telt slechts een zeer beperkt aantal schoolverlaters maar jaar na jaar vinden zij vlot hun weg naar de arbeidsmarkt.

In het studiegebied 'Mechanica-Elektriciteit' bevindt het verschil tussen goed en slecht zich op de scheidingslijn tussen een zes- of zevenjarige opleiding.

'Elektrische installaties', 'Lassen-Constructie' en 'Werktuigmachines' liggen absoluut niet goed in de markt. Een zesjarige opleiding in het BSO blijkt stilaan onvoldoende voor een vlotte overgang naar de arbeidsmarkt. De beste opleiding in dit studiegebied is de richting 'Pijpfitten-Lassen-Monteren (7j)' die ook in deze crisistijd moeiteloos stand houdt.

Schoolverlaters uit het studiegebied 'Mode' lopen een risico van 1 op 4 om na 1 jaar werkzoekend te zijn. Ook hier springt de enige zesjarige opleiding er uit in negatieve zin. Men kan zich de vraag stellen of een opleiding die zich richt op het 'realiseren' nog veel zin heeft als deze activiteiten omwille van de hoge loonkost nog weinig voorkomen.

In het studiegebied 'Personenzorg' treffen we naast uitstekende opleidingen ook studierichtingen aan die, niet voor het eerst, weinig meerwaarde betekenen voor de arbeidsmarkt.

'Organisatiehulp en Organisatie-Assistentie (7j)' zijn opleidingen waar de arbeidsmarkt niet direct veel behoefte aan lijkt te hebben.

Ook 'Verzorging' dat heel wat schoolverlaters naar de arbeidsmarkt stuurt doet het niet goed. Nochtans is er een grote behoefte aan verzorgend personeel waardoor we wel moeten besluiten dat een grondige evaluatie van deze opleiding zich opdringt.

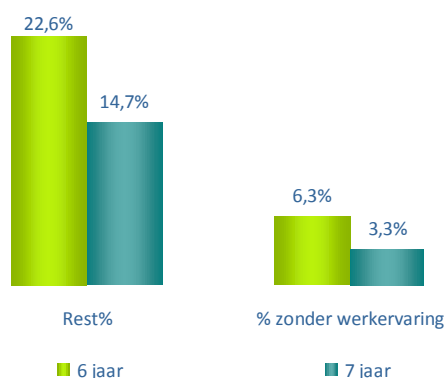
Wie instapt in een 7de jaar 'Kinderzorg' krijgt direct een pak meer kansen. 'Thuis- en bejaardenzorg (7j)' maar meer nog 'Toegepaste verpleegkunde (BSO4)' dat momenteel in het hoger beroepsonderwijs is ondergebracht, bieden een schitterende opstap naar de arbeidsmarkt.

Het studiegebied 'Voeding' haalt globaal een goed resultaat. De richting 'Brood- en banketbakkerij en confiserie' haalt de slechtste score met 1 op 5 schoolverlaters nog werkzoekend na 1 jaar, zowat hetzelfde resultaat als 'Gemeenschapsrestaurant (7j)'.

Alle andere opleidingen bieden goede mogelijkheden op de arbeidsmarkt. Positieve uitschieters zijn 'Slagerij en verkoopklare gerechten', 'Slagerij-Fijnkosttraiteur (7j)', 'Specialiteitenrestaurant (7j)', 'Hotelonthaal (7j)' en 'Wereldgastronomie (7j)' waar het risico om werkzoekend te zijn na 1 jaar kleiner is dan 10%.

Wie in het beroepsonderwijs een 7de specialisatiejaar volgt verwerft hiermee niet enkel een diploma van hoger secundair onderwijs maar ziet zijn kansen om een job te vinden gevoelig toenemen zoals blijkt uit onderstaande grafiek.

22,6% van de schoolverlaters die de school verlaten na een opleiding van 6 jaar zijn na 1 jaar werkzoekend. Wie er nog een extra 7de jaar bij nam ziet het rest% dalen tot 14,7%. Kiezen voor een extra jaar werkt ook door in het opdoen van werkervaring. 3,3% van de schoolverlaters die een 7de jaar volgden had na 1 jaar geen werkervaring opgedaan. Wie stopt na 6 jaar loopt bijna dubbel zoveel risico.

► Het **technisch secundair onderwijs van de 3de graad (TSO3)** is zonder twijfel het best presterende studieniveau bij de middengeschoolden. Toch ontsnapt ook dit studieniveau niet aan de gevolgen van de crisis, de sinds enkele jaren dalende trend in het rest% wordt abrupt omgezet in een stijging.

Dit neemt niet weg dat voor heel wat opleidingen het TSO een uitstekende uitgangspositie betekent voor een succesvolle intrade op de arbeidsmarkt.

In het TSO3 maken mannen en vrouwen overwegend andere keuzes. Mannen kiezen meer voor de harde technische richtingen terwijl vrouwen eerder de wat zachtere toer opgaan. Enkel vanuit het studiegebied 'Handel' is er een grote instroom naar de arbeidsmarkt van zowel mannen als vrouwen maar vrouwen vinden duidelijk beter aansluiting met de arbeidsmarkt.

Niet geheel verwonderlijk moet het studiegebied 'Auto' een stap terugzetten maar er is een groot verschil tussen schoolverlaters uit het 7de jaar 'Toegepaste autotechnieken' die het veel beter doen dan deze uit de zesjarige opleiding 'Autotechnieken'.

Ook het studiegebied 'Bouw' moet wat gas terugnemen, vooral onder invloed van de richting 'Bouw- en houtkunde'. Misschien is een combinatie van 2 vakgebieden wel niet zo'n goed idee?

Het rest% in het studiegebied 'Chemie' komt ongeveer overeen met het gemiddelde voor het TSO3. Toch zijn er grote verschillen binnen dit studiegebied.

De 2 richtingen met de grootste instroom naar de arbeidsmarkt doen het beide niet zo goed. De richting 'Chemie', een zesjarige opleiding, biedt maar matige kansen om snel werk te vinden, de tewerkstelling in de sector neemt voorlopig niet meer toe.

'Techniek-Wetenschappen' dat verantwoordelijk is voor veruit de grootste instroom is dan weer veel meer gericht op verder studeren en bereidt als dusdanig niet echt voor op de arbeidsmarkt. Het rest% bevindt zich dan ook op een hoog niveau.

Het studiegebied 'Grafische technieken' doet het al jaren slechter dan het gemiddelde voor dit niveau. Wie de richting 'Drukvoorbereidingstechnieken' volgt heeft echt geen goede vooruitzichten maar gelukkig gaat het niet over al te veel schoolverlaters.

Meer aandacht verdient echter de richting 'Multimediatechnieken' die meer dan de helft van de schoolverlaters telt van dit studiegebied. De aansluiting met de arbeidsmarkt verloopt allesbehalve vlot wat ook in de vorige studie te merken was.

Het studiegebied 'Handel' biedt globaal moeilijker aansluiting met de arbeidsmarkt dan gemiddeld voor TSO3. Uitschieters in positieve zin zijn 'Administratie vrije beroepen (7j)' dat ook in de vorige studie al hoog scoorde en 'Internationaal transport en goederenverzending (7j)' dat duidelijk beantwoordt aan de vraag van de markt.

De wat meer traditonale richtingen in dit studiegebied 'Boekhouden-Informatica', 'Handel' en 'Secretariaat-Talen' blijven onder de verwachtingen en hebben misschien nood aan een nieuw elan?

Voor de richting 'Medico-sociale administratie' dreigt oververzadiging.

Het studiegebied 'Land- en tuinbouw' biedt op 2 richtingen na uitstekende kansen op de arbeidsmarkt.

'Biotechnische wetenschappen' dat meer gericht is op verder studeren is niet zo'n goede voorbereiding op een job.

'Dierenzorgtechnieken' leidt toe naar een sector waar misschien nog wel veel werk is maar niet altijd de middelen om de medewerkers passend te vergoeden. De vooruitzichten op een job in loondienst zijn in deze sector dan ook niet echt hoopgevend. Te veel studenten hebben ook nog een geromantiseerd beeld van de sector, terwijl er vooral jobs vacant zijn in de kweek van dieren die bestemd zijn voor consumptie.

Het studiegebied 'Lichaamsverzorging' dat uitsluitend vrouwen naar de arbeidsmarkt stuurt doet het iets beter dan gemiddeld voor het TSO3.

De 7de jaren 'Esthetische lichaamsverzorging' en 'Grime' bieden veel meer kansen dan de zesjarige opleiding 'Schoonheidsverzorging'.

In het studiegebied 'Mechanica-Elektriciteit' dat bijna 2.500 schoolverlaters naar de arbeidsmarkt stuurt is er nogal wat keuze uit diverse richtingen.

Hoewel het studiegebied in zijn geheel een forse stap terug moet zetten, ongetwijfeld onder invloed van de crisis, blijven de vooruitzichten voor de meeste opleidingen toch zeer goed.

Uitschieters in deze studie zijn 'Computergestuurde mechanische productietechnieken (7j)', 'Podiumtechnieken' en 'Stuur- en beveiligingstechnieken (7j)' die stuk voor stuk goede kansen bieden.

Terwijl de 'basisopleidingen' 'Elektromechanica' en 'Mechanische vormgevingstechnieken' wachten op betere tijden, lijken de richtingen 'Elektriciteit-Elektronica', 'Elektrische installatietechnieken' en 'Elektronische installatietechnieken' toe aan herbronning.

'Industriële wetenschappen' met 173 schoolverlaters is niet de ideale opstap naar een job maar een typische richting die voorbereidt op het hoger onderwijs en dat laat zich merken.

Het studiegebied 'Mode' bestaat bijna volledig uit de zesjarige opleiding 'Creatie en mode'. 1 jaar na het verlaten van de school is 1 op 7 schoolverlaters werkzoekend en heeft 1 op 10 nog geen werkervaring. Niet direct een aanrader dus.

55% van de schoolverlaters uit het studiegebied 'Personenzorg' volgde de richting 'Sociale en technische wetenschappen'. Deze opleiding biedt goede kansen als opstap naar diverse opleidingen in het hoger onderwijs, vooral professionele bachelor, maar is niet direct een ideale voorbereiding op de arbeidsmarkt. Jammer dat dan precies zoveel schoolverlaters in deze richting een eindpunt zien. De andere opleidingen in dit studiegebied bieden heel wat meer kansen op werk al kunnen we ook hier betreuren dat niet meer schoolverlaters uit de richting 'Gezondheids- en welzijnswetenschappen' opteren voor een bacheloropleiding in de 'zachte' sector.

Schoolverlaters uit het studiegebied 'Sport' houden verbazend goed stand en positioneren zich rond het gemiddelde rest% voor het ganse TSO3. De grootste richting 'Lichamelijke opvoeding en sport' biedt iets betere kansen dan gemiddeld voor TSO3 en profiteert mee van de aanhoudende vraag naar allerlei vormen van fitness en andere sportieve vrijetijdsbesteding.

Het studiegebied 'Toerisme' biedt net als in de vorige studie minder dan gemiddeld in TSO3 kansen op een snelle intrede op de arbeidsmarkt.

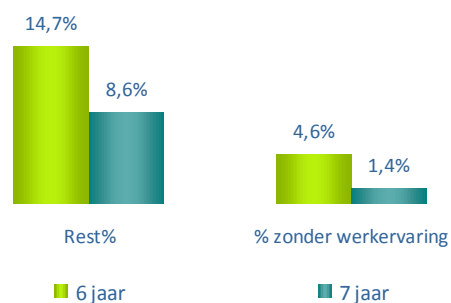
De zesjarige opleidingen 'Onthaal en public relations' en 'Toerisme' leveren veel schoolverlaters maar kunnen niet onmiddellijk als zeer succesvol bestempeld worden.

Omdat ook verder studeren na deze opleidingen voor veel studenten niet echt een optie is, zou een kritische blik op de inhoud en de aansluiting met de arbeidsmarkt van deze opleidingen geen slechte zaak zijn.

Het studiegebied 'Voeding' haalt traditioneel goede cijfers voor wat betreft de aansluiting met de arbeidsmarkt. Ook in deze studie stellen de opleidingen uit dit studiegebied niet teleur.

De meeste richtingen binnen 'Voeding' tellen maar weinig schoolverlaters maar zijn blijkbaar erg praktijkgericht en sluiten dus goed aan bij de vraag. Als nu nog een aantal studenten uit de zesjarige opleiding 'Hotel' kunnen bewogen worden om een 7de jaar te volgen en zich verder te specialiseren wordt dit studiegebied een echt succesverhaal.

Net als in het BSO3 levert ook in het TSO3 een 7de specialisatiejaar een niet te verwaarlozen voordeel op in de zoektocht naar werk zoals duidelijk wordt aangetoond in de onderstaande grafiek.

Na een zesjarige opleiding in het TSO3 heeft een schoolverlater 14,7% kans om werkzoekend te zijn na 1 jaar. Het rest% voor de schoolverlaters die een 7de jaar volgen daalt naar 8,6%.

Ook voor het opdoen van werkervaring in het eerste jaar na het verlaten van de school is een 7de jaar een belangrijke troef, 1,4% van deze schoolverlaters heeft geen werkervaring maar voor wie na het 6de jaar de school verliet loopt dit aandeel op tot 4,6% of meer dan 3 maal hoger.

Schoolverlaters uit het **kunstsecundair onderwijs van de 3de graad** (KSO3) maken iets meer dan 1% uit van het totaal aantal schoolverlaters. Na 1 jaar is bijna 1 op 5 schoolverlaters werkzoekend wat het hoogste aandeel is bij de middengeschoolden.

Het studiegebied 'Beeldende kunsten' levert de grootste instroom naar de arbeidsmarkt en bij alle richtingen met enig volume lopen de restpercentages op tot meer dan 20%. Voor al deze richtingen, maar bij uitbreiding voor het ganse KSO3, stelt zich het probleem dat het aanbod aan schoolverlaters simpelweg te groot is om door de arbeidsmarkt geabsorbeerd te worden. Dit is een toestand die reeds jaren aanhoudt en waarin wellicht niet snel een positieve evolutie te verwachten is.

► Hoewel de **professionele bacheloropleidingen** (PBA) slechts weinig studiegebieden omvatten is dit het studieniveau dat de grootste instroom naar de arbeidsmarkt levert. Daarenboven is iets minder dan 2 op 3 schoolverlaters uit dit niveau een vrouw.

Als we, zoals we het in deze studie traditioneel doen, een meetpunt bepalen 1 jaar na het verlaten van de school dan hebben de professionele bachelors van alle schoolverlaters de meeste kans om niet meer werkzoekend te zijn aan het einde van de opvolgingsperiode.

Het studiegebied 'Architectuur' moet een flinke stap terugzetten in vergelijking met de vorige studie. Deze terugval is vooral te wijten aan de slechte prestatie van de opleiding 'Interieurvormgeving' die duidelijk te kampen heeft met een onevenwicht tussen vraag en aanbod. 'Architectuur-assistentie' daarentegen houdt goed stand en biedt nog steeds goede mogelijkheden op de arbeidsmarkt. 'Landschap- en tuinarchitectuur' heeft dan weer meer te lijden onder de crisis en haalt nog net een rest% van minder dan 10%.

De opleiding 'Agro- en biotechnologie', de enige opleiding in het studiegebied 'Biotechniek', levert eveneens in t.o.v. vorige studie maar blijft niettemin een opleiding met potentieel voor de toekomst.

Het studiegebied 'Gezondheidszorg' blijft schitterende resultaten halen maar dat zal wellicht weinigen verwonderen.

Schoolverlaters uit een aantal (kleinere) opleidingen zijn na 1 jaar gewoon niet meer te vinden. We hebben het dan over 'Medische beeldvorming', 'Optiek en optometrie', 'Orthopedie' en 'Podologie'.

Maar ook verpleegkundigen waarvan er zich meer dan duizend aanboden op de arbeidsmarkt zijn na 1 jaar nog nauwelijks te vinden.

'Vroedkunde', 'Voedings- en dieetkunde' en 'Ergotherapie' zijn eveneens opleidingen die vlot aansluiten bij de vraag van de arbeidsmarkt.

'Biomedische laboratoriumtechnologie' is de opleiding met het hoogste rest% in de 'Gezondheidszorg' maar alles is relatief want met een rest% van 5,2% scoort deze opleiding nog beduidend beter dan het gemiddelde voor alle professionele bachelors.

Het studiegebied 'Handelswetenschappen en bedrijfskunde' zorgt voor een instroom op de arbeidsmarkt van ruim 4.500 schoolverlaters. Dit studiegebied heeft het wat moeilijker dan gemiddeld voor dit niveau maar er zijn grote verschillen tussen de opleidingen onderling.

'Toegepaste informatica', 'Netwerkeconomie' en 'Bedrijfsmanagement' kunnen de beste resultaten voorleggen en bieden uitstekende kansen op een job. Wie 'Office management' of 'Informatiemanagement en informatiesystemen' volgde krijgt het iets moeilijker maar hoeft zich verder weinig zorgen te maken voor de toekomst.

In 'Toerisme en recreatiemanagement' en 'Hotelmanagement' is de kans 1 op 10 om na 1 jaar werkzoekend te zijn wat niet zo goed is in dit niveau. Toch verwachten wij ook hier een positief effect als de economie herneemt.

'Communicatiemanagement' en 'Journalistiek' zijn opleidingen die veel moeilijker toegang verlenen tot de arbeidsmarkt, niet in het minst door de concurrentie met gelijkaardige opleidingen in het masterniveau die zeker in tijden van crisis, zorgen voor verdringing.

'Industriële wetenschappen en technologie' is een studiegebied met een grote variatie aan keuzemogelijkheden. In dit studiegebied zitten ook nogal wat opleidingen die vooral toeleiden naar sectoren en activiteiten die door de economische recessie zwaarder dan normaal getroffen zijn. Het is dan ook logisch dat dit studiegebied een stap terug moet zetten al zijn wij ervan overtuigd dat dit slechts tijdelijk is.

'Logistiek', 'Bouw', 'Vastgoed', 'Luchtvaart' en 'Elektromechanica' kunnen als echte voltreffers beschouwd worden.

Ook 'Autotechnologie', 'Chemie' en 'Mechanische ontwerp- en productietechnologie' zorgen voor een probleemloze intrede op de arbeidsmarkt.

Hoewel zij het in deze studie iets moeilijker hebben bieden de opleidingen 'Elektronica-ICT', 'Elektrotechniek' en 'Multimedia en communicatietechnologie' een goede opstap naar de arbeidsmarkt.

Of dit eveneens geldt voor 'Audiovisuele technieken: film, TV en video', 'Facilitair management' en 'Grafische en digitale media' valt nog af te wachten.

Voor alle hiervoor niet vernoemde opties van 'Audiovisuele technieken' en 'Modetechnologie' oogt de toekomst somber.

Hoewel het studiegebied 'Onderwijs' maar 3 opleidingen telt stuurt het toch het grootste aantal schoolverlaters naar de arbeidsmarkt.

Zoals gewoonlijk haalt de opleiding 'Lager onderwijs' de beste score met een rest% van 4%. 'Kleuteronderwijs' biedt iets minder mogelijkheden maar is niettemin een opleiding die vlot toegang tot de arbeidsmarkt biedt.

Enkel de opleiding 'Secundair onderwijs' doet het wat minder goed. Daar worden de tewerkstellingskansen voornamelijk bepaald door de gekozen opleidingsdomeinen.

De intrede op de arbeidsmarkt vanuit het studiegebied 'Sociaal-agogisch werk' verloopt wat minder vlot dan gemiddeld voor dit studieniveau. Dit is voornamelijk te wijten aan de niet zo goede aansluiting van de opleiding 'Sociaal werk' waar na 1 jaar nog bijna 10% van de schoolverlaters werkzoekend zijn.

► 555 schoolverlaters bieden zich aan op de arbeidsmarkt na het beëindigen van een **academisch gerichte bacheloropleiding** (ABA) of een stijging met 160% t.o.v. de vorige studie.

Dat het hier een niet voltooide opleiding betreft komt voldoende tot uiting in het hoge rest% van 13,3%.

Liefst 89 academische bachelors komen uit het studiegebied Audiovisuele en beeldende kunst, zij vinden heel slecht aansluiting met de arbeidsmarkt.

Wie wel goed aan de bak komt zijn de 29 schoolverlaters uit het studiegebied 'Godgeleerdheid, godsdienstwetenschappen en kerkelijk recht', na 1 jaar is niemand onder hen nog werkzoekend.

Ook de schoolverlaters uit het studiegebied 'Wetenschappen' doen het goed maar dit heeft allicht te maken met de kleinere uitstroom van masters in de wetenschappen ingevolge de studieduurverlenging.

► Zoals meestal het geval is moeten de **masteropleidingen** (MA) qua rest% amper onderdoen voor de professionele bachelors. Er zijn liefst 30 studiegebieden in dit niveau en binnen deze studiegebieden zijn er nog talloze afstudeerrichtingen. Net omwille van deze versplintering zien wij ons genoodzaakt een aantal van deze afstudeerrichtingen te clusteren om een zinvolle rapportering mogelijk te maken. Deze versplintering komt misschien de onderwijsinstellingen goed uit maar ze zorgt allerm minst voor transparantie voor toekomstige studenten en voor bedrijven.

Het studiegebied 'Archeologie en kunstwetenschappen' biedt slechts kansen in het vakgebied voor een erg beperkt aantal schoolverlaters. Enkel wie 'Musicologie' studeerde komt goed weg. De anderen lopen een risico van 1 op 6 om na 1 jaar werkzoekend te zijn.

Het studiegebied 'Architectuur' moet een stapje terugzetten, voornamelijk onder invloed van de opleiding 'Interieurarchitectuur' dat allicht veel te lijden heeft onder budgettaire beperkingen van bouwers.

Voor 'Architecten' stellen zich geen noemenswaardige problemen.

In het studiegebied 'Audiovisuele en beeldende kunst' is de toestand stilaan dramatisch. Er is reeds jaren sprake van een overaanbod maar door de crisis zijn er nu opeens ook veel minder uitwijkmogelijkheden voor afgestudeerden uit deze opleidingen en dat laat zich dubbel voelen in het rest% dat nooit zo hoog lag.

In het studiegebied 'Bewegings- en revalidatiewetenschappen' haalt de opleiding 'Revalidatiewetenschappen en kinesitherapie' een bijna topscore. Voor wie 'Lichamelijke opvoeding en bewegingswetenschappen' studeerde gaat het een stuk moeizamer.

In de opleiding 'Biomedische wetenschappen' waar er door de studieduurverlenging een pak minder schoolverlaters zijn, blijven de vooruitzichten goed. Voorlopig blijft de sector sterk verankerd in Vlaanderen en dat is voor deze afgestudeerden een garantie voor de toekomst.

Het kleine studiegebied 'Biotechniek' telt 3 opleidingen die allemaal beter doen dan het gemiddelde voor de masteropleidingen. Afgestudeerden uit deze opleidingen hoeven zich dan ook weinig zorgen te maken.

In het studiegebied 'Diergeneeskunde' vinden wij slechts 1 gelijknamige opleiding terug. De aansluiting met de arbeidsmarkt is nogal sterk sexe gebonden. Mannen die in hoofdzaak kiezen voor grotere dieren vinden iets vlotter werk dan gemiddeld voor dit niveau. De vrouwen, die dan weer veel meer kiezen voor kleine huisdieren en daarenboven ook zwaar in de meerderheid zijn, halen het globale niveau van deze opleiding zwaar onderuit. Het rest% bij de vrouwen bedraagt 15,4% en voor de opleiding globaal 13,3%.

In het studiegebied 'Economische en toegepaste economische wetenschappen' blijven 'Toerisme en Management' wat achter op de rest maar gezien het beperkt aantal schoolverlaters in deze opleidingen kunnen we hier moeilijk sluitende conclusies trekken. 'Handelsingenieur' en 'Handelsingenieur in de beleidsinformatica' zijn opleidingen die ook in tijden van crisis goed stand houden.

Zoals dit altijd al het geval is biedt de opleiding 'Toegepaste economische wetenschappen' ook in deze studie weer betere perspectieven op de arbeidsmarkt dan de opleiding 'Economische wetenschappen' maar het verschil is niet zo groot.

'Farmaceutische zorg', de enige opleiding in het studiegebied 'Farmaceutische wetenschappen', doet het ook in deze studie weer bijzonder goed. Deze opleiding biedt reeds jaren een goede opstap naar de arbeidsmarkt.

In 'Gecombineerde studiegebieden' vinden wij een aantal opleidingen terug die vooral te maken hebben met de combinatie taal en cultuur. Het gaat voornamelijk over opleidingen met overwegend weinig schoolverlaters die globaal niet zo goed presteren. Het aanbod binnen dit studiegebied is zeer gespecialiseerd en er is zeer weinig vraag vanuit de reguliere arbeidsmarkt.

Het studiegebied 'Geneeskunde' met de opleidingen 'Verpleegkunde en vroedkunde' en 'Geneeskunde' levert schoolverlaters af die quasi verzekerd zijn van een job, zoals dat trouwens in gans de medische en zorgsector het geval is.

Het studiegebied 'Geschiedenis' telt slechts 1, gelijknamige opleiding. Schoolverlaters uit deze opleiding komen hoofdzakelijk in het onderwijs terecht maar toch zijn er heel wat die zich helemaal moeten omscholen. De kansen om in een andere sector door te breken zijn natuurlijk veel groter op het ogenblik dat er tekorten zijn, wat deze opleiding toch wel crisisgevoelig maakt.

Ook het studiegebied 'Gezondheidszorg' vaart mee op de golven van een totaal niet conjunctuurgevoelige vraag naar zorg. Zowel de opleiding 'Milieu- en preventiemanagement' als 'Kinesitherapie' sluiten goed aan bij de vraag van de arbeidsmarkt.

Het kleine studiegebied 'Godgeleerdheid, godsdienstwetenschappen en kerkelijk recht' biedt al jaren goede mogelijkheden op de arbeidsmarkt. De vraag is zelfs zo groot dat ook de academische bachelors uit dit studiegebied probleemloos werk vinden.

Het studiegebied 'Handelwetenschappen en bedrijfskunde' haalt globaal een mooie score. Vooral de opleidingen 'Bestuurskunde en publiek management' en 'Handelwetenschappen' leiden probleemloos toe naar de arbeidsmarkt.

De opleiding 'Handelsingenieur' valt in dit studiegebied uit de toon.

Het studiegebied 'Industriële wetenschappen en technologie' bevat een groot aantal diverse opleidingen. Bij de opleidingen met relatief weinig schoolverlaters bieden 'Nucleaire technologie', 'Verpakkingstechnologie' en 'Monumenten- en landschapszorg' 100% tewerkstelling na 1 jaar.

Ook 'Landmeten', 'Stedenbouw en ruimtelijke planning', 'Milieukunde', 'Informatica' en in iets mindere mate 'Industrieel ontwerpen' bieden goede kansen op een job. Bij de opleidingen met veel schoolverlaters bieden 'Elektrotechniek', 'Bouwkunde', 'Elektronica-ICT', 'Elektromechanica' en 'Chemie' een goede opstap naar de arbeidsmarkt.

Enkel de opleiding 'Biochemie' die het altijd wat moeilijker heeft, doet het ook in deze studie niet zo goed.

Het studiegebied 'Muziek en podiumkunsten' doet het globaal niet zo goed. Terwijl in de opleiding 'Muziek' 1 op 10 schoolverlaters werkzoekend is na 1 jaar, doet de opleiding 'Drama' zijn naam alle eer aan met een rest% van 25%. Waarom vrouwen het in deze opleidingen zoveel moeilijker hebben om aan de slag te gaan dan mannen is niet direct duidelijk.

Het studiegebied 'Nautische wetenschappen' telt slechts 1 gelijknamige opleiding. De schoolverlaters uit deze opleiding hebben traditioneel weinig moeite om werk te vinden.

Het rest % in het studiegebied 'Politieke en sociale wetenschappen' ligt ruim boven het gemiddelde voor alle masteropleidingen. Enkel 'Sociologie' haalt een goed resultaat. Afgestudeerden uit dit studiegebied waaieren veelal uit naar diverse jobs die niet direct meer in verband staan met de genoten opleiding. Naarmate de economie aantrekt vergroten ook de kansen voor deze schoolverlaters om buiten hun vakgebied aan de slag te gaan.

De opleiding 'Productontwikkeling' uit het gelijknamige studiegebied telt relatief weinig schoolverlaters. Deze opleiding die het moet hebben van innovatie heeft dan ook erg te lijden onder de economische crisis en het tijdelijk terugschroeven van de budgetten voor de ontwikkeling van nieuwe producten.

In het studiegebied 'Psychologische en pedagogische wetenschappen' bieden de opleidingen 'Sociaal werk' en 'Pedagogie' zeer goede vooruitzichten. Ook wie 'Agogische wetenschappen' volgde komt vlot aan de bak. De opleiding 'Psychologie' doet het iets minder goed dan gemiddeld voor dit niveau maar dat is in vergelijking met het verleden een goed resultaat.

Op schoolverlaters die 'Sociale en culturele antropologie' studeerden zit de arbeidsmarkt niet echt te wachten.

In het studiegebied 'Rechten, notariaat en criminologische wetenschappen' doet de opleiding 'Rechten' het al jaren zeer goed terwijl 'Criminologische wetenschappen' veel minder kansen biedt. Schoolverlaters uit deze laatste opleiding worden geconfronteerd met een arbeidsmarkt waar de plaatsen voor criminologen beperkt zijn. Deze jonge criminologen waaieren dus uit naar diverse beroepen en sectoren die dikwijls nog weinig te maken hebben met hun vakgebied. Vanzelfsprekend gaat dit uitwaaieren makkelijker als er een gunstige economische wind staat die zorgt voor minder concurrentie van andere opleidingen.

Alle opleidingen in het studiegebied 'Sociale gezondheidswetenschappen' doen het uitstekend op de arbeidsmarkt. Dit eerder kleine studiegebied biedt zeker nog ruimte voor uitbreiding.

Het studiegebied 'Taal- en letterkunde' met als enige opleiding 'Taal- en letterkunde' haalt een rest% van net geen 10%. Hiermee biedt het beduidend minder kansen op een job dan gemiddeld voor dit studieniveau. In deze opleiding zitten zoveel verschillende afstudeerrichtingen dat het onmogelijk is om dieper te analyseren.

De opleiding 'Tandheelkunde', unieke opleiding in het gelijknamige studiegebied is al jaren een voltreffer. Op termijn dreigen hier serieuze tekorten te ontstaan omwille van een verminderend aantal afgestudeerden maar ook omdat de vervrouwelijking een andere manier van werken in de hand werkt waarvoor meer tandartsen nodig zijn om dezelfde service te garanderen.

Het studiegebied 'Toegepaste biologische wetenschappen' sluit globaal beter dan gemiddeld aan bij de vraag van de arbeidsmarkt.

De opleidingen 'Cel- en gentechnologie' en 'Chemie en bioprocestechnologie' doen het uitstekend. Iets minder goed vergaat het 'Milieutechnologie' en 'Land- en bosbeheer'.

Met een rest% van meer dan 10% presteert 'Landbouwkunde' ondermaats voor dit niveau maar wellicht ontstaan hier nieuwe kansen bij het hernemen van de conjunctuur.

Het studiegebied 'Toegepaste taalkunde' biedt niet zo'n geweldige perspectieven naar de arbeidsmarkt en dit vooral onder invloed van de opleiding 'Vertalen' waar na 1 jaar nog 1 op 8 schoolverlaters werkzoekend is. 'Meertalige communicatie' doet het iets beter dan gemiddeld voor dit niveau, terwijl 'Journalistiek' en 'Tolken' wat minder kansen dan gemiddeld bieden.

Zelfs in tijden van economische laagconjunctuur presteren de opleidingen uit het studiegebied 'Toegepaste wetenschappen' schitterend. Geen enkele schoolverlater uit de opleiding 'Elektrotechniek', dat toch veel schoolverlaters telt, is na 1 jaar werkzoekend. Ook de opleidingen 'Geotechniek en mijnbouwkunde', 'Materiaalkunde' en 'Biomedische technologie' sluiten naadloos aan op de vraag van de arbeidsmarkt maar tellen weinig schoolverlaters. De enige valse noot komt op rekening van 'Chemische technologie' dat een rest% haalt van meer dan 10% en hiermee slecht reageert op de crisis.

Het studiegebied 'Wetenschappen' biedt globaal beter aansluiting met de arbeidsmarkt dan gemiddeld voor de masteropleidingen. Uitschieters in positieve zin zijn de (kleine) opleidingen 'Mariene en lacustriene wetenschappen', en 'Toegepaste informatica' waar niemand na 1 jaar werkzoekend is. Hetzelfde geldt voor de talrijker bevolkte opleidingen 'Wiskunde' en 'Chemie'. 'Fysica' en 'Biologie vormen eveneens (uitzonderlijk) een goede uitgangspositie in de zoektocht naar werk. Wellicht zit de verlenging van de studieduur daar voor iets tussen.

Wie 'Biochemie' of 'Informatica' volgde doet het wat minder goed dan gemiddeld, iets wat vooral voor Informatica verwondering wekt.

'Geologie' en 'Geografie' halen een minder goed resultaat maar dit is enigszins verwacht want in de lijn van resultaten in vorige studies.

'Biochemie en biotechnologie' doet het uitzonderlijk slecht maar wellicht betreft het hier een 'accident de parcours' dat samen met de crisis verdwijnt.

Het studiegebied 'Wijsbegeerte en moraalwetenschappen' biedt ook in deze studie weer geen goede aansluiting met de arbeidsmarkt.

In de opleiding 'Wijsbegeerte' is na 1 jaar bijna 1 op 7 schoolverlaters werkzoekend. Voor wie

'Moraalwetenschappen' volgde, oogt de toekomst zo mogelijk nog slechter, het rest% stijgt uit boven 20%.

Het is duidelijk dat de markt deze schoolverlaters onmogelijk kan absorberen en dat zij dus op zoek moeten naar jobs buiten hun vakgebied die er zeker in tijden van crisis niet dik gezaaid liggen.

Conclusies

► De crisis komt hard aan bij jonge schoolverlaters.

Waar we in de vorige studie nog konden spreken over een intrede op de arbeidsmarkt die nooit vlotter verliep, moeten we nu opmerken dat de economische crisis het vinden van een eerste job aanzienlijk bemoeilijkt. Het aandeel van de schoolverlaters dat na 1 jaar werkzoekend is, ligt de helft hoger dan in de vorige studie en is meteen ook het minst goede resultaat van de laatste 5 jaar.

Niet alle schoolverlaters zijn echter even kwetsbaar.

Jongens hebben veel meer te lijden onder de verslechterde conjunctuur dan meisjes.

Jongens zijn veel meer laaggeschoold en komen traditioneel veel meer terecht in conjunctuurgevoelige sectoren dan meisjes en dat laat zich in een crisisperiode onmiddellijk voelen.

Wie laaggeschoold en dus meestal ongekwalificeerd op de arbeidsmarkt komt heeft het veel erger te verduren dan wie zijn opleiding afmaakte.

Het belang van een diploma voor een vlotte aansluiting met de arbeidsmarkt komt in deze studie nog prominenter naar voor als ooit tevoren. Waar tot hertoe een verdubbeling van het rest% gold van hoog- naar laaggeschoold geldt dit wel nog voor de verhouding hoog- versus middengespoold. Tussen midden- en laaggeschoold moeten we nu al rekening houden met een factor 2,24.

Schoolverlaters uit Antwerpen of Limburg worden ook erger getroffen dan hun collega's in de andere Vlaamse provincies.

Uit vorige studies weten we dat vooral Limburg erg slecht reageert wanneer de economie het niet zo goed doet. Ook Antwerpen ontsnapt niet aan de gevolgen van de crisis en het zijn net als in Limburg vooral de mannen die het grootste slachtoffer zijn. In deze twee provincies is er blijkbaar geen goede overeenstemming tussen wat de scholen (kunnen) afleveren en wat de markt vraagt. Hoewel vooral de mannen in West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant flink wat meer moeite hebben om een eerste job te vinden hebben schoolverlaters uit deze twee provincies het meeste kans om na 1 jaar aan de slag te zijn. Oost-Vlaanderen verrast in positieve zin. Zowel mannen als vrouwen vinden vlotter aansluiting met de arbeidsmarkt dan gemiddeld in Vlaanderen wat in het verleden zelden het geval was.

► Het aantal laaggeschoolde schoolverlaters daalt niet.

Hoewel de complexiteit van het arbeidsaanbod steeds toeneemt en het soort tewerkstelling dat toegang biedt aan laaggeschoolden kwetsbaarder is voor delocalisatie, volgt het aanbod aan laaggeschoolde schoolverlaters deze trend allerminst.

Deze schoolverlaters, die in 2 op 3 gevallen mannen zijn, moeten het in hoofdzaak hebben van niet complexe jobs in de industrie. Efficiëntieverhogende maatregelen en de afbouw van industriële tewerkstelling zorgen voor het schaarser worden van dit soort jobs.

Zij krijgen er in deze studie ook nog eens de crisis bovenop die precies ook het hardst toeslaat in hun uitverkoren biotoop. Verdringing door hoger geschoolden die nu ook interesse betonen voor jobs onder hun niveau krijgen laaggeschoolden er nog als extraatje bovenop.

Vooral de toestand in het DBSO is zorgwekkend met een rest% dat uitstijgt boven 40%. Nochtans vinden we er een aantal opleidingen in terug die toeleiden naar beroepen en sectoren met potentieel maar voor de schoolverlaters uit het DBSO bieden zij geen enkel perspectief.

Een passend antwoord vinden voor het probleem van de laaggeschoolde schoolverlaters wordt één van de grote uitdagingen voor de zeer nabije toekomst. Het niet afmaken van een opleiding heeft niet enkel direct gevolgen voor een moeizame aansluiting met de arbeidsmarkt maar zorgt op de iets langere termijn ook voor andere maatschappelijke problemen.

► De instroom uit het ASO blijft (te) groot.

Omwille van eerder aangehaalde redenen komt het ASO3 ietwat geflatteerd uit deze studie maar de vaststelling blijft dat de school verlaten na het ASO geen goede zaak is. Toch zijn er ieder jaar zo'n 6.000 schoolverlaters uit het ASO die op zoek gaan naar een job waarvan ongeveer 2 op 3 een (mislukte) poging hebben ondernomen om hoger onderwijs te volgen.

Dit is een slechte zaak, zowel voor de betrokkenen als voor de arbeidsmarkt.

Een sensibiliseringsactie naar de ouders toe om hun kinderen niet mordicus naar het ASO te sturen en meer aandacht voor de arbeidsmarkt in de lerarenopleiding zou hier alvast kunnen helpen. VDAB is bereid deze acties ten volle te ondersteunen.

► Beroepsonderwijs moet toeleiden naar de arbeidsmarkt.

Wie een opleiding volgde in het beroepsonderwijs moet zonder meer klaar zijn voor de arbeidsmarkt.

Hoewel de ambitie om verder te studeren groeit bij schoolverlaters uit het beroepsonderwijs, moet dit niveau toch eerst en vooral schoolverlaters afleveren die klaar zijn voor de arbeidsmarkt en zonder veel moeite kunnen ingeschakeld worden. Dit is niet altijd het geval.

20% van de schoolverlaters volgde opleidingen die focussen op Kantoor en Verkoop maar weinig kansen bieden op de arbeidsmarkt. Hetzelfde geldt voor Grafische technieken dat gezien de complexiteit voor velen te hoog gegrepen is.

Voor de opleidingen Mode ontbreekt dan weer een afzetgebied wegens delocalisatie van deze activiteiten. Hoewel er een grote vraag naar verzorging bestaat komen verzorgenden na een zesde jaar beroepsonderwijs slecht aan de bak.

Het beroepsonderwijs is aan een herbronning toe die er moet toe leiden dat schoolverlaters competenties verwerven die samenvallen met de vraag op de arbeidsmarkt. Opleidingen die (te) veel beloven en andere die toeleiden naar te complexe jobs moeten in vraag gesteld worden.

Gezien het succes ook van de 7de jaren moeten we de vraag durven stellen of een zesjarige opleiding in het BSO nog wel volstaat.

Tot slot willen we nog een oproep doen om aan de opleiding 'Naamloos leerjaar' een voor de arbeidsmarktactoren meerzeggende benaming toe te kennen.

► Technisch onderwijs is succesvol op de arbeidsmarkt.

Het technisch onderwijs biedt enerzijds mooie kansen op de arbeidsmarkt maar veel opleidingen bieden ook een opstap naar succesvol verder studeren in het hoger onderwijs. De arbeidsmarkt heeft een blijvende behoefte aan goede vaklui en technici en in veel gevallen biedt technisch onderwijs hiervoor een oplossing als eindpunt of als start van voortgezet onderwijs.

Toch zijn ook in dit niveau een aantal zaken vatbaar voor verbetering. Net als in het BSO doen de opleidingen Grafische technieken het reeds geruime tijd niet goed. Ook het studiegebied Handel, en vooral Boekhouden-Informatica slaat niet goed aan. Hetzelfde geldt voor opleidingen rond Elektriciteit en Elektronica die nochtans toeleiden naar sectoren waar de vraag groot is. Ook het studiegebied Toerisme dat veel concurrentie krijgt uit de bacheloropleidingen is misschien aan een facelift toe.

In tegenstelling tot het beroepsonderwijs biedt technisch onderwijs wel goede kansen voor wie wil verder studeren.

De overstap van basis- naar secundair onderwijs is in grote mate bepalend voor het studietraject dat later met kans op succes kan gevolgd worden.

Iedereen die een adviserende rol heeft in het studiekeuzeprocess moet zich hier terdege van bewust zijn.

► Professionele bachelors zijn de toppers op de arbeidsmarkt.

Eens te meer stellen wij vast dat professionele bachelors het best uitgestroomd zijn naar de arbeidsmarkt 1 jaar na het verlaten van de school. Op een paar uitzonderingen na vormen deze opleidingen de perfecte voorbereiding op een succesvolle intrede in het werkveld.

Naast Interieurvormgeving dat ongetwijfeld lijdt onder de crisis zijn het vooral de opleidingen Audiovisuele technieken die sinds jaar en dag slecht aansluiting bieden met de arbeidsmarkt.

Professionele bachelors, met een sterk vrouwelijk overwicht, zijn in veel gevallen echte 'knelpuntbusters'. Omdat de vrouwen een voorkeur hebben voor de wat 'zachtere' opleidingen en de markt ook behoefte heeft aan technici is een bijkomende instroom van mannen uit het secundair onderwijs echt wel nodig.

Wat meer afgestudeerde ASO'ers naar de professionele bacheloropleidingen krijgen is al een belangrijke uitdaging in dit verband.

Enigszins verontrustend is de sterke toename van het aanbod aan opleidingen die in veel gevallen quasi dezelfde leerinhoud hebben maar door verschillende instellingen georganiseerd worden onder een verschillende benaming. Deze evolutie bevordert de transparantie naar de arbeidsmarkt beslist niet.

► Academisch bachelors zijn niet echt klaar voor de arbeidsmarkt.

Hoewel academisch gerichte bachelors een diploma verwerven blijft het voor de arbeidsmarkt toch een onvoltooide opleiding wat de cijfers dan ook bewijzen.

Enkel schoolverlaters die Gezondheidszorg of Godsdienstwetenschappen studeerden kunnen profiteren van de grote vraag op de arbeidsmarkt.

► Een master halen is een investering in de toekomst.

Masters moeten 1 jaar na het afstuderen nipt de duimen leggen voor de professionele bachelors waar het de aansluiting met de arbeidsmarkt betreft.

De meeste masteropleidingen doen het ook in de huidige economische dip goed tot zeer goed. Andere opleidingen moeten een stapje terugzetten maar de ervaring leert dat bij het hernemen van de economische activiteit zij binnen de kortste keren tal van kansen krijgen.

Uiteraard zijn er ook opleidingen die het niet zo goed doen. Schoolverlaters uit de opleidingen Geschiedenis, Politieke en sociale wetenschappen en Criminologie moeten weten dat zij veel kans hebben om niet in hun vakgebied terecht te komen wegens onvoldoende vraag. Deze kansen om wat breder uit te waaiëren worden door de crisis voor een stuk verkleind.

Voor schoolverlaters uit de studiegebieden Archeologie en kunstwetenschappen, Audiovisuele en beeldende kunst en Wijsbegeerte en moraalwetenschappen is flexibiliteit en openingen zoeken in andere vakgebieden niet echt crisisgebonden. Het aantal schoolverlaters is reeds jaren te groot om door de markt geabsorbeerd te worden.

Net als bij de professionele bachelors is er bij de masters ook een vrouwelijk overwicht, zij het niet zo uitgesproken. Deze toestand kan aanleiding geven tot tekorten in een aantal opleidingen die door vrouwen misschien ten onrechte gepercipieerd worden als voor hen minder geschikt. VDAB doet er alles aan om ook hier objectieve informatie te verstrekken rond de kansen op de arbeidsmarkt zodat iedereen die voor de keuze staat kan nagaan of zijn indrukken ook overeenstemmen met de realiteit.

Uiteraard hopen wij ook hier dat een aantal talentvolle schoolverlaters die afhaken na het ASO in de toekomst kunnen gerecupereerd worden.

Meer nog dan bij de professionele bachelors hebben wij bij de masters te maken met een zondvloed aan afstudeerrichtingen.

Het kan toch niet de bedoeling zijn dat de concurrentie onder de aanbieders van onderwijs leidt naar een onoverzichtelijk opleidingslandschap?

- Een diploma halen biedt nog steeds de beste garantie op werk.
- Naast vakkennis hechten werkgevers meer en meer belang aan de juiste instelling.
- Een studiekeuze maken kan belangrijke gevolgen hebben voor een latere loopbaan. Het is belangrijk om er goed over na te denken.
- Deze studie biedt de mogelijkheid om de aansluiting van opleidingen met de arbeidsmarkt te vergelijken. Ze kan een belangrijke input betekenen bij een studiekeuze.
- Goede informatie is onontbeerlijk bij een studiekeuze, maar de motivatie en de wil tot slagen zijn minstens even belangrijk.